

မြန်မာနိုင်ငံတွင် "ပေါ်ပေါက်လာသည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်"

ဒေါက်တာ Ashley South

- ဤဆောင်းပါးကို ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် 'ခေတ်ပြိုင်အရှေ့တောင်အာရှ' (ISEAS၊ စင်ကာပူ) တွင် ထုတ်ဝေပါမည်။ ထိုအချိန်မတိုင်မီအထိ မျှဝေခြင်း မပြုပါရန် တားမြစ်ထားသည်။

ကောက်နုတ်ချက်

မြန်မာနိုင်ငံသည် ကိုဗစ်ကူးစက်ရောဂါ၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက် အာဏာသိမ်းမှုနှင့် ရာသီဥတု ဖောက်ပြန်မှု အစရှိသော သာမန်ထက်ပိုသော၊ ဆိုးရွားလှစွာသော အကျပ်အတည်းများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ (ဤအကျပ်အတည်းတို့၏ ဒဏ်ကိုအပြည့်အဝ မခံစားရသေးပေ။) ဤ “အရေးကြီးသောအချိန်ကာလ” တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖြစ်လာနိုင်သည့် နိုင်ငံအခြေအနေ အမျိုးအစားကို ပြန်လည်လေ့လာဆန်းစစ်ပြီး ပြန်လည် စိတ်ကူးပုံဖော်ကြည့်ရန် သင့်လျော် ပေသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် နှစ်ရှည်လများဖြစ်ပွားနေသည့် ပြည်နယ်-လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဗဟို-နယ်စပ် ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အသိုင်းအဝိုင်းများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် ရရှိရေးတို့အတွက် အရေးကြီးသော ပံ့ပိုးမှု တွန်းအားတစ်ခုအဖြစ် ကာလကြာရှည်စွာ မှတ်ယူထားသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် အစားထိုးရန် လိုအပ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးလေ့ရှိကြသည်။ ထိုသို့ဆွေးနွေးရာတွင်လည်း အများအားဖြင့် အထက်မှအောက် သို့မဟုတ် ဗဟိုချုပ်ကိုင်စနစ်ပုံစံ (“သတ်မှတ်ထားသော လမ်းညွှန်ချက်ပုံစံ”) ဖြင့် ဆွေးနွေးလေ့ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံကို ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်သည်မှာ မုချမှန်ကန်ပါသော်လည်း၊ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၊ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ (EAO) နှင့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ လက်ရှိကျင့်ထုံးများမှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် တနည်းအားဖြင့် “အောက်ခြေမှ အထက်သို့” “ပေါ်ပေါက်လာသည့် ဖြစ်စဉ်” အဖြစ်လည်း ရှုမြင်နိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မတူကွဲပြားသော EAO အများအပြားတွင် နှစ်ရှည်လများ တည်ဆောက်ထားသော အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားများရှိပြီး ၎င်းတို့၏ ထိန်းချုပ်မှု သို့မဟုတ် ဩဇာလွှမ်းမိုးထားသည့် နယ်ပယ်များရှိ လူထုထံသို့ လူမှုဘဝဖူလုံရေးဝန်ဆောင်မှုများ (မကြာခဏဆိုသလို CSOs များနှင့် ပူးပေါင်း၍) ပံ့ပိုးပေးလေ့ရှိပါသည်။ ဒေသန္တရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းများသည် ဖက်ဒရယ်စနစ် တည်ဆောက်ရေးအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ် ဖြစ်ပေသည်။ ယုံကြည်ထိုက်သော၊ တရားဝင်သော မြန်မာနိုင်ငံ ပြုလဲခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ (ယခင် NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရ လက်ထက် အပါအဝင်) အောင်မြင်မှုမရရှိခြင်း နှင့် ရာသီဥတု ဖောက်ပြန်ခြင်း၏ နောက်တွင် ခံစားရနိုင်မည့် သက်ရောက်မှုများကြောင့် ပြည်တွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဖက်ဒရယ်စနစ်ပုံစံများသည် ယခုအခြေအနေတွင် ပို၍ အရေးပါအရာရောက်နေပေသည်။ ၁၉၄၇ ပင်လုံ ညီလာခံတွင် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် ပြည်နယ်များအကြား သဘောတူညီမှုများကတဆင့် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု ပေါ်ပေါက်သင့်သည်ဟူသော အယူအဆတစ်ရပ် ရှိခဲ့သည်။ ထိုအယူအဆမှာ ညီလာခံပြီးနောက် မှေးမိန်နေခဲ့သော်လည်း ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ စစ်တပ်က အကြမ်းဖက်အာဏာသိမ်းပြီးချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏

လက်ရှိ အကျပ်အတည်းသည် ထိုအချိန်ကပေါက်ထွက်ခဲ့သော အယူအဆကဲ့သို့သော အနီးစပ်ဆုံးသော အယူအဆကို ပေးဆောင်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းမှု (နှင့် အချုပ်အခြာအာဏာ) သည် ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြေလည်မှုရရှိရေးကို ရှေးရှုရမည်ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အစိုးရမှ နိုင်ငံရေးသမားများ အပါအဝင် ဗမာလူများစု အသိုင်းအဝိုင်းမှ နိုင်ငံရေး ထိပ်သီးများသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု သက်ဆိုင်သူများနှင့် ပူးပေါင်း၍ အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းလုပ်ဆောင်ရန် အခွင့်အလမ်းကို ဆုပ်ကိုင်ထားနိုင်ခြင်း ရှိမရှိ စောင့်ကြည့်ရဦးမည် ဖြစ်သည်။

အဓိကစကားလုံးများ

- မြန်မာ
- ဖက်ဒရယ်စနစ်
- အုပ်ချုပ်မှု
- ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု

ဆရာ Ashley South သည် အလွတ်တန်း စာရေးဆရာ၊ သုတေသီနှင့် အကြံပေးအဖြစ် အနှစ် ၂၀ အတွေ့အကြုံရှိသည်။ သူသည် Australian National University မှ Ph.D ဒေါက်တာဘွဲ့နှင့် SOAS (University of London) မှ MSc မဟာဘွဲ့ရရှိထားပြီး ချင်းမိုင်တက္ကသိုလ်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော Research Fellow တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဆရာ၏ သုတေသနအထူးပြုနယ်ပယ်များတွင် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် မင်းဒါနဲကျွန်း (ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ) ရှိ လူမျိုးရေး ပဋိပက္ခများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ အဓမ္မ ရွှေ့ပြောင်းခံရခြင်း (ဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာသူများ)၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဘာသာစကားနှင့် ပညာရေး၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု (လျှော့ချရေး၊ လိုက်လျောညီထွေရေးနှင့် ခံနိုင်ရည်ရှိမှု) တို့ ပါဝင်သည်။ ဆရာ Ashley သည် မြန်မာနိုင်ငံအရှေ့တောင်ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအသိုင်းအဝိုင်းများရှိ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အတူတကွ အလုပ်လုပ်ကိုင်ပါသည်။ ဆရာရေးသားထားသော စာတမ်းအများစုကို www.AshleySouth.co.uk တွင် ဖတ်ရှုလေ့လာနိုင်ပါသည်။

နိဒါန်း

မကြာသေးမီက အချေအတင်ဆွေးနွေးမှုများတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် "ကျဆုံးသောတိုင်းပြည်" ဖြစ်မဖြစ် နှင့် ထိုအယူအဆသည် မြန်မာကဲ့သို့ နိုင်ငံမျိုးတွင် သက်ဆိုင်မှုရှိမရှိ၊ မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ကြလေသည်။^(၁) မည်သို့ပင် ဆိုစေကာမူ မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံသားအများစုက ယုံကြည်လက်ခံနိုင်သော တိုင်းပြည်တစ်ပြည် အဖြစ် မည်သည့်အခါမှ အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်း မရှိသေးပေ။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကျဆုံးသောတိုင်းပြည်မဖြစ်မီကပင် ကျဆုံးသောနိုင်ငံဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ မကြာသေးမီက ပါမောက္ခ David Steinberg က ထောက်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လွတ်လပ်ရေးရပြီးချိန်မှစ၍ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအသီးသီးတို့အကြား၊ အထူးသဖြင့် ဗမာအများစုအထက်တန်းလွှာများနှင့် (လူဦးရေ ၅၅ သန်းခန့်မှ) လူဦးရေ၏ သုံးပုံတစ်ပုံကျော်ရှိသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအကြား သာတူညီမျှ ပိုင်ဆိုင်သည်ဟု ခံစားရရေးဆောင်ရွက်ရာ၌ အောင်မြင်မှု မရရှိခဲ့ပေ။^(၂)

မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးသမားများ အားလုံးနီးပါးသည် “စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်” ရရှိရေးနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်နေကြသည်။ ထိုစစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်မှာ မြန်မာ့ ပြည်နယ်-လူ့အဖွဲ့အစည်း၊ ဗဟို-အစွန်အဖျားနယ်စပ် တင်းမာမှုများနှင့် အကြမ်းဖက်အကျပ်အတည်းများ၏ ဖြေရှင်းချက်အဖြစ် နှစ်ရှည်လများစွာ မှတ်ယူထားခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ‘စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အယူအဆဟူသည် အဘယ်နည်း’၊ ‘မည်သို့ရရှိအောင်ဆောင်ရွက်ရမည်နည်း’ ဆိုသည့်အပေါ်တွင် ဆွေးနွေးမှု အနည်းငယ်မျှသာ ရှိသေးသည်။^(၃) အများအားဖြင့် ထိုကဲ့သို့ အချေအတင် ဆွေးနွေးမှုများမှာ ၁၉၆၂ ခုနှစ် (ဖက်ဒရယ်စနစ်ကြောင့် တိုင်းပြည် မပြိုကွဲအောင် ဟန့်တားသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ပထမဆုံး စစ်အာဏာသိမ်းသည့်အချိန်) မှ ၂၀၁၀ ခုနှစ်အထိ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင် ဖိနှိပ်ပိတ်ပင်တားဆီးခံခဲ့ရသည်။ ထိုအတောအတွင်း၊ ၁၉၉၀ ခုနှစ်များနှင့် ၂၀၀၀ ခုနှစ်များအတွင်း ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အယူအဆများနှင့် မူဘောင်များမှာ အတိုက်အခံအသိုင်းအဝိုင်း အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများကြားတွင် ဆက်လက်ရှင်သန်နေခဲ့ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် အမျိုးသားကောင်စီ (NCUB၊ ၁၉၉၀ ခုနှစ်များအတွင်း ထိပ်သီး EAO နှင့် ပြည်ပရောက် အတိုက်အခံအဖွဲ့) သည် အနာဂတ်ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု ပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် ပြည်နယ်အဆင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာ ရေးဆွဲရေးကို ကြီးကြပ်ခဲ့ပြီး များသောအားဖြင့် အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အင်တိုက်အားတိုက်ပါဝင်မှုဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။^(၄)

ကာလကြာရှည် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေပြီး တိုင်းရင်းသားများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို နှစ်ပေါင်းများစွာ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ထားသည့် အကြမ်းဖက်အာဏာရှင်ဆန်သော တိုင်းပြည်တစ်ပြည်ဖြစ်သည့်အတွက် ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက်မူ အဓိကအားဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် တရားမျှတမှုဆီသို့ ဦးတည်သည့် အဆုံးအဖြတ်ပေးသည့် နည်းလမ်းဖြစ်ပေသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် (ပဋိပက္ခစီမံခန့်ခွဲမှု) ပဋိပက္ခဖြေရှင်းနိုင်သည့် အဓိကတန်ဖိုးရှိသည့် အရာဖြစ်သည့်အတွက် ခေတ်ပြန်စားလာသည့် အယူအဆ တစ်ခုဟု ဆိုနိုင်သည်။

Neoclassical ဘောဂဗေဒပညာရှင် Milton Friedman ၏ အဆိုအရ “အကျပ်အတည်း (အမှန်ဖြစ်စေ၊ သိမြင်နားလည်ထားရုံမျှသာဖြစ်စေ) သည်သာ စစ်မှန်သောပြောင်းလဲမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထိုကဲ့သို့ အကျပ်အတည်းများ ကြုံလာသည့်အခါ ဆောင်ရွက်ရသည့် လုပ်ဆောင်ချက်များက ရှိနေပြီးသား အတွေးအခေါ် အယူအဆများပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ ရှိပြီးသားမူဝါဒများကိုအစားထိုးနိုင်သည့် မူဝါဒများပေါ်ထွန်းရန်နှင့် နိုင်ငံရေးအရ မဖြစ်နိုင်သော အရာများမှ နိုင်ငံရေးအရ မလွဲမရှောင်သာ ဖြစ်လာသည့်တိုင်အောင် ထိုအရာများကို ဆက်လက်ရှင်သန်စေရန်မှာ ကျွန်ုပ်တို့၏ အခြေခံလုပ်ဆောင်ချက်ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။”^(၅)

မြန်မာနိုင်ငံသည် လွန်ခဲ့သည့် (၂) နှစ်အတွင်း ဆိုးရွားလှစွာသော အကျပ်အတည်းနှစ်ခုကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါဒဏ်ကို ခါးစီးခံနေရချိန်တွင် ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ စစ်တပ် အာဏာသိမ်းမှုကို ထပ်ဆင့်ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပေသည်။ ဤအခက်အခဲ ပြဿနာများသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားလာဖွယ်ရှိသည်။^(၆) ကိုဗစ်၊ စစ်အာဏာသိမ်းမှုနှင့် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုတို့၏ သုံးဆပေါင်းဖိအားသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အသစ်တဖန်နည်းများဖြင့် သုံးသပ်နိုင်သည့် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းတစ်ခုကို ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ အနည်းဆုံးတော့ အချို့သော သက်တမ်း ကြာရှည်၍ အင်အားတောင့်တင်းသော EAO များသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ တည်ဆောက်မှုဆိုင်ရာ အုတ်မြစ်ကို ထူထောင်ခဲ့ကြပြီးဖြစ်ပြီး အများအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုမှ ကင်းလွတ်ကာ လွတ်လပ်သည့် အသေးစား ပြည်နယ်များအဖြစ် ထူထောင်ရန် လမ်းကြောင်းပေါ်ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ လက်ရှိအကျပ်အတည်းမှနေ၍ အခြေအနေအလိုက် ပြောင်းလဲနိုင်သော၊ ပုံသေမဟုတ်သောဖက်ဒရယ်စနစ်တစ်ခု ပေါ်ထွက်လာသည်။ အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရမှ ပြည်ပြေးနိုင်ငံရေးသမားများ အပါအဝင် ဗမာလူများစု အသိုင်းအဝိုင်းမှ နိုင်ငံရေး ထိပ်သီးများသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု သက်ဆိုင်သူများနှင့် ပူးပေါင်း၍ အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းလုပ်ဆောင်ရန် အခွင့်အလမ်းကို ဆုပ်ကိုင်ထားခြင်း ရှိမရှိ စောင့်ကြည့်ရဦးမည် ဖြစ်သည်။

အာဏာမသိမ်းမီကာလ၌ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သက်တမ်းရှည် EAO အများအပြားမှာ ခံနိုင်ရည်အား မြင့်မား လှသော်လည်း အခြေအနေတွေမှာ အချိန်အတော်ကြာ အဆိုးဘက်သို့ ဦးတည်နေခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်တွင်မူ အဆိုပါအဖွဲ့များမှာ စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရင်ဆိုင်နေရသော်လည်း မကြာသေးမီ နှစ်များကထက် နိုင်ငံရေးဩဇာပိုကြီးလာသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ မကြာသေးမီက ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော နိုင်ငံရေး အပြောင်းအလဲများကြောင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်အား မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကာလရှည်ကြာ ပဋိပက္ခများအတွက် ဖြေရှင်းချက်တစ်ခုအဖြစ် ပြန်လည်စဉ်းစားသင့်ချိန် ရောက်လာပြီ ဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ် - နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေးအတွက် အထောက်အပံ့တွန်းအားတစ်ခုလား။

"ငြိမ်းချမ်းရေး" ကဲ့သို့ပင် "ဖက်ဒရယ်စနစ်" သည် လူအမျိုးမျိုးအတွက် အဓိပ္ပါယ်အမျိုးမျိုးဆောင်နေပါသည်။ အတိအကျဆိုရသော် ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဗဟို၊ ဖက်ဒရယ် (ပြည်ထောင်စု) နှင့် ပြည်နယ် (ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး) အဆင့်အစိုးရများအကြား အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ပိုင်းခြား ခွဲဝေပေးသည့် ရောနှော၊ ပေါင်းစပ် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် အစိုးရစနစ်ကို^(၇) ရည်ညွှန်းပါသည်။^(၈)

တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များက ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို မြန်မာနိုင်ငံရှိ မတူကွဲပြားသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရရှိရန် အင်အားကြီးမားသော အထောက်အပံ့တွန်းအား တစ်ခုအဖြစ် နှစ်ပေါင်းများစွာ ရှုမြင်ခဲ့သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်အယူအဆနှင့် ကျင့်ထုံးသည် လူမျိုးပေါင်းစုံနေထိုင်သော နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံရေးပြေလည်မှုသဘောတူညီမှုရရှိရေး ရှေးရှုသည့် လူမှုဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးစနစ် (အထက်တန်းလွှာနှင့်ဆိုင်သော) ကျင့်ထုံးများနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။^(၉) ဆက်စပ်သော်လည်း ထင်ရှားမှုရှိသော အယူအဆများတွင် "ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း" နှင့် "ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်" တို့ပါဝင်ပါသည်။^(၁၀) ဒုတိယတစ်မျိုးမှာ အုပ်စု/အုပ်စုများ ဒေသတစ်ခုတွင် တစ်စုတစ်စည်းတည်းရှိနေပြီး (ပထဝီဝင်အနေအထားအရ အလွယ်တကူ သတ်မှတ်ပိုင်းခြားနိုင်သော) နိုင်ငံရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို တောင်းဆိုနေသည့်အခါမျိုးတွင် ရံဖန်ရံခါအသုံးပြုလေ့ရှိသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း ပုံစံမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမရှိသော်ငြား "အထူးဒေသများ" သတ်မှတ်ခြင်းဖြင့် 'ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်' ကို စတင်နိုင်သည်။ ဤသည်မှာ ၁၉၈၀ ခုနှစ်များနှောင်းပိုင်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး စကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံ၏ နေရာအနှံ့အပြားတွင်ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော ပကတိဖြစ်ရပ်ဖြစ်သည်။^(၁၁) နိုင်ငံတော် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု တည်ဆောက်ရေး ကောင်စီ (နဝတ)/ နိုင်ငံတော် အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ကောင်စီ (နအဖ) လက်အောက်ရှိ အထူးဒေသများ သည် စစ်မှန်သော ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် အနည်းငယ်သာ စံစားရကြောင်း ဝေဖန်သူများက တဖက်တွင် ထောက်ပြသော်လည်း ပအိုဝ်း အမျိုးသား အစည်းအရုံး (PNO) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့ ခေါင်းဆောင်များကမူ ယခင် (၁၉၉၄ ခုနှစ်က) တပ်မတော်အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုရရှိပြီးနောက် အနည်းဆုံးတော့ ဒေသခံများ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများမှာ ယခင်ကထက် များပြားလာပါသည်ဟု ထောက်ပြကြသည်။^(၁၂)

ပဋိပက္ခဒဏ်ခံရသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများစွာက ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဆက်လက် ဖြစ်ပွားနေခြင်းကို တားဆီးနိုင်သည့် နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းမှုကို ကိုယ်စားပြုသည်ဟု အဓိကအားဖြင့် သတ်မှတ်တန်ဖိုးထားလေ့ရှိသည်။ "ဖက်ဒရယ်စနစ်" သည် တိုင်းရင်းသားအထက်တန်းလွှာများအတွက် များသောအားဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ထက် ပိုမိုနှစ်လိုဖွယ်ရှိသဖြင့် တိုင်းပြည်၏ အခြေခံကျသော တရားဝင်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြန်လည်ရေးဆွဲမှု လိုအပ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အဆုံးစွန်အားဖြင့် တိုင်းရင်းသား အဖွဲ့အစည်းများ၏ မြန်မာနိုင်ငံ ဖက်ဒရယ်စနစ်ရရှိရေး တောင်းဆိုမှုသည် ဗမာလူမျိုးကြီးများ၏ တန်းတူမညီမျှမှု ခွဲခြားဆက်ဆံခံရမှုအတွေ့အကြုံများမှ ပေါက်ဖွားလာခြင်းဖြစ်သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ဗမာလူမျိုးနိုင်ငံရေး (အထူးသဖြင့် စစ်တပ်) ထိပ်သီး များသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို သမိုင်းတစ်လျှောက်လုံး အလွန်သတိထားစိုးရိမ်ခဲ့ကြပါသည်။ ဗိုလ်ချုပ်နေဝင်းသည် အရပ်သားအစိုးရမှ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးပါက မြန်မာ့အမျိုးသား စည်းလုံးညီညွတ်မှု ပြိုကွဲပါတော့မည်ဟု စိုးရိမ်မှုများကို အကြောင်းပြကာ ၁၉၆၂ ခုနှစ် မတ်လတွင် စစ်အာဏာသိမ်းခဲ့လေသည်။

ပုံမှန်အားဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ် အကောင်အထည်ဖော်အောင်မြင်ဖို့အလို့ငှာ 'ဖက်ဒရင်းဒင်း ဖြစ်စဉ်' သို့မဟုတ် 'ဖက်ဒရယ်လိုက်ဇင်း ဖြစ်စဉ်' ကို ကျင့်သုံးရပါမည်။ ပထမဆုံး 'ဖက်ဒရင်းဒင်းဖြစ်စဉ်'မှာ ပြည်ထောင်စုကို ဖွဲ့စည်းရန် (အမည်ခံ) အမှီအခိုကင်းသော ပြည်နယ်ယူနစ်များကို ပေါင်းစည်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။

‘ဖက်ဒရယ်လိုက်ဇင်း’ ဖြစ်စဉ်မှာမူ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးလုပ်ငန်းစဉ်ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်ပြီး နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ ဗဟိုအာဏာပိုင်သည် ပြည်တွင်း သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်သူများနှင့် (ပြန်လည်) ညှိနှိုင်းကာ ၎င်းတို့အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။^(၁၃) (အိမ်နီးချင်းအိန္ဒိယနိုင်ငံကျင့်သုံးသည့် “အတူတကွ ဆုပ်ကိုင်ထားသော” ဖက်ဒရယ်စနစ် အမျိုးအစားနှင့် ဆန့်ကျင်နေပေသည်။) အဓိကသော့ချက်မှာ ‘ဖက်ဒရင်းဒင်းဖြစ်စဉ်’ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အပိုင်းများ/ပြည်နယ်ယူနစ်များကို အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်အဖြစ် မှတ်ယူကြသည်။^(၁၄) ၁၇၈၉ ခုနှစ် မြောက်အမေရိကားကိုလိုနီနယ် (၁၃) ခုသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို တည်ထောင်ခဲ့သည့်အချိန်နှင့် ၁၈၇၁ ခုနှစ် ဂျာမန်အင်ပါယာ တည်ထောင်သည့်အခါ ဤဖြစ်စဉ်ကို အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။ ပို၍တွေ့ရနည်းသည်မှာ အစွန်းရောက်ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း (သို့မဟုတ် “ဖက်ဒရယ်လိုက်ဇင်း ဖက်ဒရယ်အသွင်ကူးပြောင်းရေး”) လုပ်ငန်းစဉ်အားဖြင့် နဂိုရှိရင်းစွဲ “တစ်ပြည်ထောင်စနစ်” တိုင်းပြည်ကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖြစ် ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် မကြာသေးမီတွင် ဗြိတိန်နှင့် စပိန်တို့တွင် ဗဟိုမှ တိုင်းနှင့် ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးထံ အာဏာလွှဲအပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည် (အနည်းဆုံး အမည်ခံဖက်ဒရယ်စနစ်ကို လက်ခံကျင့်သုံးသည်)။

ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးလိုအပ်ချက်ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ရေးဆွဲထားသော တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအသိုင်းအဝိုင်းတွင် ထိုဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအား စိတ်ဝင်စားမှုတဟုန်ထိုးမြင့်တက်နေပြီး “စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်” တောင်းဆိုမှုများကို ကျယ်ပြန့်စွာ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသော်လည်း တဖက်တွင် ထိုဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သည်များ၊ မည်သို့မည်ပုံ အကောင်အထည်ဖော်ရမည်ကို အသေးစိတ် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိရှိမဖော်ပြကြပေ။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပုံစံများစွာရှိပြီး အကောင်အထည်ဖော်အောင်မြင်ရန် နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ရှိသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ပင်လုံ ညီလာခံကို “ဖက်ဒရင်းဒင်း အခိုက်အတန့်” အဖြစ် မြင်နိုင်သည်။ ဗြိတိသျှ ကိုလိုနီအာဏာမှ စွန့်ခွာပြီးချိန်တွင် ရှမ်း၊ ချင်းနှင့် ကချင်လူထုမှ ခေါင်းဆောင်များ (သို့ပေမယ့် မတူကွဲပြားတဲ့ အသိုင်းအဝန်းတွေကို ကိုယ်စားပြုသူဖြစ်ချင်မှ ဖြစ်ပေမည်) သည် မြန်မာအစိုးရအဖွဲ့ နှင့် လွတ်လပ်သော ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းရန် ပင်လုံညီလာခံ၌ သဘောတူညီခဲ့ကြသည် (အောက်တွင်ကြည့်ပါ)။ ထိုအချိန်က ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် အခြားပါဝင်သူများက ထိုကဲ့သို့ ပင်လုံစာချုပ်ကို နားလည်ခဲ့ပါသလားဟု မေးခွန်းထုတ်စရာရှိသည်။^(၁၅) ရာစုနှစ်တစ်ဝက်ကျော်ကြာပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်သို့ ချဉ်းကပ်ရာတွင် “ဖက်ဒရယ်လိုက်ဇင်း၊ ဖက်ဒရယ်အသွင်ကူးပြောင်းရေး” လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး ယင်းမှာ လက်ရှိခေတ်ကာလစနစ်သည် စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို တည်ထောင်ရန်အတွက် ပြန်လည်ညှိနှိုင်းရဦးမည်ဖြစ်သည်။^(၁၆)

မြန်မာနိုင်ငံ၏ သက်တမ်းရှည်ကြာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အုပ်ချုပ်မှု-စီမံခန့်ခွဲရေး အခန်းကဏ္ဍများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း ဝန်ကြီးဌာနများမှ (အရပ်ဘက်လူမှု

အဖွဲ့အစည်းများ (CSOs) နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည့်) ပံ့ပိုးပေးသော ဒေသပိုင် ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် အခြားဝန်ဆောင်မှုများကို ဖက်ဒရယ်စနစ်ပုံစံသစ်၏ တည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအုတ်မြစ်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ ဤသည်မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဒေသပိုင် ပံ့ပိုးလျက်ရှိသော လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံများဖြင့် တည်ဆောက်ထားပြီး 'ပေါ်ပေါက်လာသည့် ဖြစ်စဉ်' အဖြစ် ပုံဖော်ထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ အကျပ်အတည်းသည် ၁၉၄၇ ပင်လုံညီလာခံအချိန်မှစ၍ ပြည်နယ်များအကြား သဘောတူညီချက်မှ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု ပေါ်ပေါက်သင့်သည်ဟူသော အယူအဆကဲ့သို့သော အနီးစပ်ဆုံးသော အယူအဆကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ဆိုလိုသည်မှာ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ (နှင့် အချုပ်အခြာအာဏာ) သည် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုရရှိရေးကို ရှေးရှုမည်ဖြစ်သည်။

EAO အများအပြားအတွက် ၎င်းတို့၏ အာဏာပိုင်နယ်ပယ် (နှင့် ရောနှောအုပ်ချုပ်သည့် အနီးနား နယ်မြေများ) တွင် စုစည်းထိန်းချုပ်နိုင်မှုသည် နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (SAC) စစ်အစိုးရကို ဖြုတ်ချရေးထက် ပိုမို အရေးကြီးသည့်တိုင်အောင် ညီတူညီမျှအရေးပါပေသည်။ တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များနှင့် လူထု အသိုင်းအဝိုင်းများစွာ၏ နှစ်ရှည်လများ မျှော်မှန်းချက်ဆန္ဒကြောင့် ထိုအရေးပါမှုကို နားလည်နိုင်သည်။ ဤအခြေအနေတွင် EAO များ၏ (အခွင့်အရေးပေးသော တာဝန်ခံမှုရှိသည့်) အုပ်ချုပ်မှုအရည်အသွေးသည် အရေးကြီးပါသည်။

“အသေးစိတ်အစီအစဉ်” (အထက်မှအောက်သို့/ ဗဟိုချုပ်ကိုင်) ဖက်ဒရယ်စနစ်

မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေအရ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို မည်သို့နားလည်သင့်သနည်း။ အဓိက အချေအတင် ဆွေးနွေးမှုများမှာ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် မည်သည့်အာဏာများ ဆက်လက်ထားရှိသင့်သနည်း၊ ပြည်နယ်အဆင့်တွင်ရော မည်သည့်အာဏာများထားရှိသင့်သနည်း အစရှိသည့်မေးခွန်းများနှင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ နယ်ပယ်အသီးသီးတွင် ပျံ့နှံ့ကာ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ကြသောအခါ လူမျိုးစု နယ်မြေမျဉ်း တစ်လျှောက် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ကြုံတွေ့ရသော အခက်အခဲများ အကြောင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အရေးကြီးသည်မှာ ပြည်နယ်အဆင့် (အမည်ခံ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်) အစိုးရခေါင်းဆောင်များသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့် (ဖက်ဒရယ်ဗဟို) တွင် မည်သို့သော ကိုယ်စားပြုမှုမျိုးရှိသနည်း ဆိုသည့် မေးခွန်းပင် ဖြစ်သည်။ ပင်လုံညီလာခံအပြီး လအနည်းငယ်အကြာတွင် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ၁၉၄၇ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်အသွင်ဆောင်သော်လည်း ဗဟိုအစိုးရက တိုင်းရင်းသား ပြည်နယ်များ၏ ဘတ်ဂျက်ထိန်းချုပ်မှုကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားသောကြောင့် လက်တွေ့တွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုစနစ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၁၉၄၇ ဖက်ဒရယ်စနစ်ပုံစံမှာ ယူကေက ကျင့်သုံးသည့်ပုံစံကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် နယ်မြေအတွင်း (ယူကေ ဆိုလျှင် လေးနိုင်ငံကို) အသိအမှတ်ပြုသော်လည်း မြို့တော်ဗဟို (ရန်ကုန်/ဝက်စ်မင်စတာ) ကပဲ အခိုင်အမာ အုပ်ချုပ်ကြ၍ ဖြစ်ပါသည်။

ပင်လုံစိညာဉ်

မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ ဇာတ်ကြောင်းမှာ ပင်လုံဟုအမည်တွင်သော ညီလာခံနှစ်ခုပေါ်တွင် အခြေခံထားပါသည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ် (ဗြိတိသျှအကူအညီနှင့်) နှင့် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၉၄၇ ခုနှစ် တွင် အစည်းအဝေးညီလာခံများ ကျင်းပခဲ့သည့် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်းရှိ မြို့ငယ်တစ်ခုဖြစ်သည့် ‘ပင်လုံ’မြို့ အမည်ကိုယူကာ ညီလာခံနှစ်ခုကို ပင်လုံညီလာခံလို့ ခေါ်တွင်စေခဲ့ပါသည်။ Matthew Walton ၏အဆိုအရ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုခေါင်းဆောင်များ၏ “ပင်လုံစိတ်ဓာတ် ပြန်လည်ရှင်သန်ရေး”တောင်းဆိုမှုများသည် ဤဖြစ်ရပ်၏ သမိုင်းအစဉ်အလာနှင့် မတူညီသော အမြင်များကို ပြသနေပါသည်။^(၁၇)

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ၊ ဗမာ့လွတ်လပ်ရေးမရမီတွင် ချင်း၊ ကချင်၊ ရှမ်း အစရှိသည့် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်အချို့နှင့် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး လှုပ်ရှားမှု၏ သူရဲကောင်း ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း (ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ ဖခင်ဖြစ်သူ) က ၁၉၄၇ ခုနှစ် ပင်လုံညီလာခံကို အလျင်စလို ကျင်းပခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မတူကွဲပြားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအားလုံး မပါဝင်သော်လည်း (မွန်နှင့် ကရင် ခေါင်းဆောင်များ ပျက်ကွက်ခြင်း သို့မဟုတ် လေ့လာသူအဖြစ်သာ နောက်ကျရောက်လာခြင်း) နိုင်ငံ၏ ‘နယ်စပ်ဒေသများ’ (ဗြိတိသျှ ခွဲခြား သတ်မှတ်ခဲ့သည့် ဗမာလူမျိုးများနေထိုင်သော မြေနိမ့်ပိုင်းအတွင်းပိုင်းနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနေထိုင်သည့်ဒေသများ) မှာ “ပြည်တွင်းအုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စများတွင် အရေးပါသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” ကို ပေးအပ်ခြင်းခံရမည်ဟု သဘောတူညီမှု ရရှိခဲ့သည်။^(၁၈) မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗမာလူမျိုးစုနှင့် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများ အပါအဝင် တစ်ခုတည်းသော နိုင်ငံအဖြစ် လွတ်လပ်ရေးရယူနိုင်ဟု မြန်မာပြည်မှ ထွက်ခွာနေသည့် ဗြိတိသျှကို စည်းရုံးရန်အတွက် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် တိုင်းရင်းသား ခေါင်းဆောင်များနှင့် အားလုံးပါဝင်သည့် သဘောတူညီချက်ကို ရယူရန် လိုအပ်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ကိုလိုနီခေတ်အတွင်း၌ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများကို အကာအကွယ်နှင့် ရာထူးအခွင့်အရေးများ ပေးအပ်ခဲ့ကာ သီးခြားနိုင်ငံရေးလမ်းကြောင်းကို ယခင်က မျှော်မှန်းထားသော်လည်း၊ စစ်ကို ငြီးငွေ့လာသဖြင့် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအနေဖြင့် အင်္ဂလိပ်အစိုးရကို စည်းရုံးသိမ်းသွားမှုများစွာ လုပ်ရန်မလိုအပ်ခဲ့ပါ။ ပင်လုံညီလာခံသည် မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းမှ မြေနိမ့်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များ၏ တိုင်းရင်းသားထိပ်သီးများနှင့် ပူးပေါင်းကာ သဘောတူညီမှုရယူခဲ့သည့် အစောပိုင်း စံနမူနာဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များသည် အစီအစဉ်တွင် အနည်းငယ်ပါဝင်ခဲ့သည်။

ညီလာခံကို လူအမျိုးမျိုးက ပုံစံအမျိုးမျိုးနှင့် သိရှိကြသည်။ ဗမာခေါင်းဆောင်များအတွက်မူ လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှုနှင့် (လက်တွေ့တွင် ဗမာများဦးဆောင်သည့်) တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ ပြည်ထောင်စုသစ် တည်ထောင်ရေးတွင် ကိုလိုနီစနစ်ကို ဖိဆန်ပြီး တိုင်းရင်းသားအားလုံးပေါင်းစည်းသည့် အခိုက်အတန့်ဖြစ်သည်။ (ပိုပြီးအတိအကျဆိုရသော် ကိုလိုနီခေတ်မတိုင်မီက တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံပေါင်းစည်းခဲ့သည်ဟု ထင်မှတ်မှားခဲ့သောကြောင့် ပင်လုံညီလာခံကာလမှာ ဗမာခေါင်းဆောင်များအဖို့ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ

ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေးအခိုက်အတန့်ဟု ယူဆခဲ့ကြသည်။) တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များအဖို့ ထိုညီလာခံ အရေးပါရသည့်အကြောင်းမှာ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်အတိုင်း ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အပြည့်အဝပေးရေး ကတိပြုခဲ့ပြီး (၁၀) နှစ်တာကာလပြီးနောက် လိုအပ်ပါက ခွဲထွက်ခွင့်ပြုခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ ၁၉၅၈ ခုနှစ် (လွတ်လပ်ရေးရပြီး ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုကျော်)တွင် မြန်မာ့တပ်မတော်မှ ညင်သာစွာ (ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရဟု ယူဆရပြီး) စစ်အာဏာသိမ်းပြီး ဗိုလ်ချုပ်နေဝင်း၏ အိမ်စောင့်အစိုးရတက်လာပြီးနောက် ခွဲထွက်ခွင့်ကို ပိတ်ပင်တားဆီးခဲ့သည်။

ပင်လုံညီလာခံမှာ ညီလာခံကျင်းပပြီးချိန် ပထမဆယ်စုနှစ်နှစ်ခုထက် မကြာသေးမီနှစ်များမှာ နိုင်ငံရေးအရ ပိုမိုအရေးပါလာပါသည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ်များကစ၍ “ပင်လုံစိတ်ဓာတ်”ကို လူများစုနှင့် လူနည်းစု အသိုင်းအဝိုင်းများက ပြည်ထောင်စုကို သဘောတူလာကြသည့် “ဖက်ဒရင်းဒင်း အခိုက်အတန့်” ၏ သင်္ကေတအဖြစ် မှတ်ယူလာခဲ့ပါသည်။ ကံမကောင်းစွာပင် ပင်လုံညီလာခံကျင်းပပြီးနောက် နှစ် (၇၀) အတွင်း မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ပဋိပက္ခ၊ ပြင်းထန်သော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုနှင့် ပေါင်းစည်းမှု၊ ကွဲပြားမှုနှင့် မယုံကြည်မှု၊ ဆင်းရဲဒုက္ခများစွာနှင့် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး ယိုယွင်းမှုတို့နှင့် ပြည့်နှက်နေပါသည်။ လွတ်လပ်ရေးရရန် အလျင်စလို စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုတွင် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်အချို့က ခွဲထွက်ရွေးချယ်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံအပိုဒ်ကို အခြေခံ၍ ပြည်ထောင်စုတွင် ပါဝင်ရန် သဘောတူခဲ့ကြသည်။ ဤသည်မှာ လူနည်းစု ထိပ်သီးခေါင်းဆောင်များက မြန်မာနိုင်ငံကို စည်းလုံးညီညွတ်သည့် နှစ်လိုဖွယ်ကောင်းသည့် နိုင်ငံအဖြစ် ယုံကြည်မှုနည်းကြောင်း ပြသနေပါသည်။ ခြောက်ဆယ့်ရှစ်နှစ်ကြာပြီးနောက် ပထမအကြိမ် “(၂၁) ရာစု ပင်လုံညီလာခံ” (တကယ်တော့ နေပြည်တော် မြို့တော်သစ်တွင် ကျင်းပသည်) ကို ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ သမီးဖြစ်သူ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲတွင် သူ၏ပါတီ အပြတ်အသတ် အနိုင်ရပြီးနောက် ခေါ်ယူကျင်းပခဲ့သည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ၌ သူမမခင်၏ မပြီးဆုံးသေးသော လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြီးမြောက်အောင်၊ သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးတော့ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် စိတ်ကူးခဲ့ပုံရသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာ မဟာပဋိညာဉ်သဘောတူညီမှု ရရန် အသစ်တဖန်ကြိုးပမ်းမှုသည် ယခင်အစိုးရနှင့်ယှဉ် လျှင် အပေါ်ယံသာဖြစ်ပြီး အောင်မြင်မှုနည်းပါးခဲ့သည်။ သူမသည် သတိမမူမိဘဲ (အတ္တကြီးစွာ) ပါဝင်သူ တိုင်းရင်းသားအများစု၏ အမြင်များနှင့် နက်ရှိုင်းစွာ ဆုပ်ကိုင်ထားသည့် အစီအစဉ်များကို လျစ်လျူရှုခဲ့သည်။^(၁၉)

ကံမကောင်းစွာပင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးလှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်သော သူ၏ရဲဘော်အများစုကို ပြည်ထောင်စုသစ်တည်ထောင်ရာတွင် တိုင်းရင်းသားများ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိရေး၏ တရားမျှတမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မစည်းရုံးနိုင်ခဲ့ချေ။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် အပြီးမသတ်ခင်အချိန်လေးတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် လုပ်ကြံခံရပြီး တိုင်းရင်းသားပြည်သူများထံ သူပေးခဲ့သောကတိများသည် သူနှင့်အတူ (ခွဲထွက်ရေးအပိုဒ်မှလွဲ၍) သေဆုံးသွားခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၎င်း၏ အယုံကြည်ရဆုံး နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်၏ ဦးဆောင်မှုကို မခံရဘဲ ဩဇာကြီးမားသော (အယူဝါဒ ကွဲလွဲပါက) ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် လွတ်လပ်ရေး လှုပ်ရှားမှုကို အောင်မြင်စွာ ဦးဆောင်နိုင်ခဲ့သလိုမျိုး အစိုးရ

တစ်ရပ်ကိုလည်း အောင်မြင်စွာ ထိန်းကျောင်းနိုင်စွမ်းရှိသည်ဟု သရုပ်ပြရန် အခွင့်အလမ်း မရှိခဲ့ပေ။ အတိုက်အခံ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ၊ နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ပြုယုဂ်မှ နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးအဖြစ်သို့ အသွင်ပြောင်းရာတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏သမီးဖြစ်သူ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်မှာ စိန်ခေါ်မှုအခက်အခဲများစွာနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။

နိုင်ငံသား၊ အထောက်အထားနှင့် နယ်မြေ - “လူနည်းစုများအတွင်းရှိ လူနည်းစုများ”

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လေ့လာသုံးသပ်ချက်များသည် အရပ်သားတစ်ပိုင်းအစိုးရနှင့် မြန်မာ့တပ်မတော်တို့ကြား၊ သို့မဟုတ် မြန်မာအစိုးရနှင့် တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ("လူနည်းစု") အသိုင်းအဝိုင်းများအကြား ဆက်ဆံရေးနှင့် ပြောင်းလဲမှုပေါ်တွင် အလေးထားပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဧရိယာအချို့ကိုသာ အလေးပေးလေ့လာသောကြောင့် အချို့သော အဓိကပြဿနာများမှာ မပေါ်လွင်တော့ချေ။

၁၉၈၂ နိုင်ငံသားဥပဒေအရ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်သည် နိုင်ငံတော်မှ အသိအမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုအတွင်း ပါဝင်မှုပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ Cheesman က ထောက်ပြသည့်အတိုင်း^(၂၀) တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုတွင် ပါဝင်မှုသာလျှင် အခွင့်အရေးနှင့် နိုင်ငံသား ဖြစ်ခွင့်ပေးခြင်းသည် ပြဿနာဖြေရှင်းရာတွင် အထောက်အကူလုံးဝမပြုပေ။ “လူမျိုးရေးပြဿနာကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းခြင်း မပြုခြင်းကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ပြဿနာသည် ဆက်လက် တည်ရှိနေမည် ဖြစ်ပါသည်။” (ibid. စာမျက်နှာ- ၁၆)။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ နယ်မြေသတ်မှတ်ခြင်းကြောင့် ထိုပြဿနာများကို ပိုမိုပေါ်လွင်စေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုကို ရိုးရှင်းစွာဖြင့် အမျိုးအစားသတ်မှတ်ခြင်းကို ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာ အကြောင်းရင်းများအဖြစ် ယူဆလေ့ရှိပါသည်။

လူမျိုးစု-ဘာသာစကားနှင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ကွန်ရက်များ၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်းသည် လူတစ်ဦးချင်းစီ၊ မိသားစုများနှင့် အသိုင်းအဝိုင်းများအတွက် အချင်းချင်း ချစ်ခင်အားပေးကူညီရန်နှင့် အကျပ်အတည်းများကို ရင်ဆိုင်နိုင်ရန် ('Resilience') အတွက် အရေးကြီးပါသည်။ သို့သော်လည်း လူမျိုးစု (ဘာသာရေးနှင့် ကျား၊ မ) အမျိုးအစားများနှင့် အခန်းကဏ္ဍများသည် အဓိကလူမျိုးစုဝင်မဟုတ်သောသူများကို ချန်လှပ်ထားနိုင်သည်။

ဗမာမဟုတ်သော လူမျိုးစုများသည် မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေ၏ အနည်းဆုံး သုံးဆယ်ရာခိုင်နှုန်းရှိသည်။ ထိုခန့်မှန်းချက်များသည် အြောင်းပွားဖွယ်ရာရှိပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားစပ်သော လူအများအပြား၏ မကြာခဏ ပြဿနာဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသော အခြေအနေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မပြုပါ။ ဤပြဿနာများသည် လူမျိုးစုကို မည်သူက မည်သို့မည်ပုံသတ်မှတ်သနည်းဟု မေးခွန်းထုတ်သည်။ လူမျိုးတစ်မျိုး (သို့မဟုတ်) ကပြား လူမျိုးစုအမျိုးအစား (ဥပမာ “ကရင်”၊ “ကချင်”) သည် လူမှုရေးရာအရ နေ့သရုပ် ပြဿနာမရှိပေ။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ၊ ၎င်းသည် အထောက်အကူမဖြစ်သော အဓိကလူမျိုးစု အမျိုးအစားသတ်မှတ်ခြင်းကို တွန်းအားပေးသည်။ လူမျိုးစုအထောက်အထားများကို အချိန်နှင့်အမျှ၊ ကွဲပြားသော နောက်ခံ အကြောင်းအရာများနှင့် မတူညီသောအခြေအနေများတွင် ပြန်လည်စဉ်းစားသုံးသပ်နိုင်ပါသည်။ ဤအရာနှင့် ပတ်သက်၍ Edmund Leach ၏ ဂန္ထဝင်မနုဿဗေဒလေ့လာမှုတွင် ၁၉၅၀ ခုနှစ်များတွင် မြန်မာပြည်တောင်ပေါ်ဒေသရှိ ကချင်နှင့်ရှမ်းလူမျိုးများကြားဆက်ဆံရေးနှင့် ထိုအုပ်စုနှစ်စုသည် ဒေသတွင်း လူမှုစီးပွားနှင့် နိုင်ငံရေးအချက်များပေါ်မူတည်၍ အချင်းချင်း လွှမ်းမိုးကြသည်။^(၂၁) Leach ၏ လေ့လာမှုတွေ့ရှိချက်သည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အခြားနိုင်ငံများတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ အယူအဆများကို ဖောက်ဖျက်ရာတွင် အရေးပါပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမျိုးစု-ဘာသာစကား ကွဲပြားမှုနှင့် ရှုပ်ထွေးမှုတွင် လူမျိုးစုအတွင်း အပြောင်းအလဲများပါ ပါဝင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့်၊ မြို့ပြ၊ မြို့ပြကူးပြောင်းဆဲနှင့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ၊ ခရစ်ယာန်များ၊ နတ်ကိုးကွယ်သူများနှင့် မွတ်စလင်များ ပါဝင်သော ကရင်လူမျိုး-ဘာသာစကားအုပ်စုခွဲများသည် (မည်သူက မည်သို့ ရေတွက်မည်/ခွဲခြားသတ်မှတ်မည်ကို မူတည်၍ ခုနစ်မျိုး သို့မဟုတ်) တစ်ဒါဇင်ရှိပါသည်။ လူမျိုးစုများစွာတွင်၊ လူမျိုးစုခွဲအချို့သည် ဦးဆောင်အခန်းကဏ္ဍများအဖြစ် တာဝန်ယူကြပြီး ရပ်ရွာအတွင်းရှိ သီးခြားလူမျိုးစုခွဲများ၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားများကို ပြန်လည်ရှင်သန်စေသည်။ ထိုကဲ့သို့ တူညီမှုရှိသည်ဟု ပုံဖော်ခြင်းသည် လူမျိုး-ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူမျိုးစုများ၏ ကွဲပြားခြားနား ရှုပ်ထွေးသော အဖြစ်မှန်များကို ကိုယ်စားပြုပါသည်ဟု ပြန်လည်ပုံဖော် မြှင့်တင်လေ့ရှိကြသည်။

အလားတူ ကချင်ဘာသာစကားများသည် တိဗက်-ဗမာဘာသာစကား၏ အခွဲဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကချင်လူမျိုးများကို အများအားဖြင့် အုပ်စုခွဲခြောက်ခု ခွဲထားသည်။ဂျိန်းဖော၊ ဇိုင်းဝါး၊ လောဝေါ (သို့မဟုတ် လောဝို)၊ လီဆူ၊ လချိတ် နှင့် ရဝမ်-နန် (နန်အချို့က သီးခြားအဖွဲ့အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် တောင်းဆိုသည်။ သို့သော်လည်း အိမ်နီးချင်း တရုတ်နိုင်ငံ၏ ယူနန်ပြည်နယ်တွင် ဂျိန်းဖော အမျိုးသား လူနည်းစု (မင်ရှ) တွင် ဇိုင်းဝါ (တရုတ်ပြည်တွင် အကြီးဆုံး ကချင်အဖွဲ့) ပါဝင်သော်လည်း လီဆူ နှင့် ရဝမ်မပါပါ။^(၂၂) ဤအဖွဲ့များထဲတွင် အထူးသဖြင့် လက်နက်ကိုင် အမျိုးသားရေး လှုပ်ရှားမှုတွင် ဂျိန်းဖောလူမျိုးများနှင့် အထက်တန်းလွှာများသည် ဦးဆောင်အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လေ့ရှိသည်။တစ်ခါတစ်ရံတွင် အခြားအုပ်စုခွဲများကို ချန်လှပ်ထားသည်။ ဤသည်မှာ ကချင်လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အတော်အတန်အငြင်းပွားနေသည့်ပြဿနာဖြစ်ပြီး အချို့သော (လီဆူးနှင့် ရဝမ်ကဲ့သို့သော) အုပ်စုများမှ အထက်တန်းလွှာများသည် ဂျိန်းဖော ဘာသာဗေဒ-ယဉ်ကျေးမှုအခြေခံကို စံနမူနာပြုထားသော ပန်-ကချင်လူမျိုးအဖြစ် ပေါင်းစည်းခြင်းကို ဆန့်ကျင်ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒေသအများအပြားတွင် ကရင်နှင့် ရှမ်းကဲ့သို့သော တိုင်းရင်းသားများသည် လူမျိုးစုငယ်များဖြစ်သော မွန်၊ ပအိုဝ်း၊ လားဟူတို့နှင့် အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်လျက်ရှိပါသည်။^(၂၃) ဤသည်မှာ ဒေသအလိုက် လွှမ်းမိုးထားသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားများနှင့် 'လူနည်းစုအတွင်းမှ လူနည်းစုများ' နှင့် ဆက်ဆံရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မေးခွန်းထုတ်စရာများရှိသည်။ ဒေသအလိုက်

လွှမ်းမိုးထားသော (တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် လူနည်းစုဖြစ်သော်ငြား) လူမျိုး၊ဘာသာစကားအုပ်စု (ပိုအတိအကျဆိုရသော် ထိုကဲ့သို့သော စိတ်ကူးယဉ်အသိုင်းအဝိုင်းများကို ကိုယ်စားပြုရန် ကြိုးပမ်းနေသည့် ထိပ်သီးနိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ)^(၂၄) အတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် ဒေသခံ “လူနည်းစုများအတွင်း လူနည်းစုများ” ၏ ဆန္ဒအခွင့်အရေးများနှင့် မည်သို့ ကိုက်ညီသနည်း။

Mary Callahan သည် မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း လူနည်းစု (“လူမျိုးစုငယ်များ/ တိုင်းရင်းသားအုပ်စု/ လူမျိုးစုများ”) ဆွေးနွေးချက်နှင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုများမှာ ကိုက်ညီမှုပိုရှိလာသည်ကို ထောက်ပြခဲ့သည်။

လွန်ခဲ့သည့်ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုငယ်များအကြား နိုင်ငံရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုများ အရှိန်မြင့်တက်လာမှုကြောင့် လူများကို နည်းလမ်းသစ်များဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန် စိတ်အားတက်ကြွစေပါသည်။ ရှေးယခင်က ဤလူမျိုးစုငယ်များသည် ကိုယ်ထူကိုယ်ထ (ဥပမာ၊ ကိုယ်ပိုင် ဘုရားကျောင်းများ သို့မဟုတ် ဘုန်းကြီးကျောင်းများရှိခဲ့) လုပ်ကိုင်ခဲ့သော်လည်း အချို့မှာ ယခုအခါ လူနည်းစု သတ်မှတ်ချက်ကို လက်ခံယုံကြည်လာကြသည်။ ထိုအတောအတွင်း၊ စစ်အာဏာရှင်အစိုးရသည် ယခင် စစ်အာဏာရှင်ကျင့်သုံးခဲ့သည့် လူမျိုးစုငယ် (အခွဲ)များ ရှုပ်ထွေးမှုနှင့် တင်းမာမှုများ ပိုမိုဆိုးရွားလာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာမူဝါဒများကို “သွေးခွဲအုပ်ချုပ်ရန်” အတွက် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သွားဖွယ်ရှိသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် (၂၀၁၁-၂၀၂၁)

၂၀၁၁ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းမှ ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ဦးသိန်းစိန်အစိုးရနှင့် မြန်မာ့တပ်မတော်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အကြီးဆုံး EAO ဆယ့်တစ်ဖွဲ့အနက် ဆယ်ဖွဲ့နှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုရရှိခဲ့ကြပါသည်။ တဖက်တွင်မူ မြန်မာ့တပ်မတော်သည် ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ KIO နှင့် ၎င်းနှင့်ဆက်နွှယ်နေသည့် အရပ်သားများကို အသစ်တဖန် ထိုးစစ်ဆင်ခွဲခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းတွင် ၁၇ နှစ်ကြာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲခဲ့မှုကို ချိုးဖောက်ခဲ့ပါသည်။ အရပ်သား ၁၀၀,၀၀၀ ကျော် အိုးအိမ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးခဲ့ရသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) နှင့် ကရင်အဖွဲ့ငယ် နှစ်ခုအပြင် အင်အားအကြီးဆုံး ရှမ်းလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ဖြစ်သည့် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ (RCSS) အပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းမှ EAO အများစုပါဝင်သော စုစုပေါင်း EAO ရှစ်ဖွဲ့သည် တစ်နိုင်ငံလုံး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးစာချုပ် (NCA) ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ အစိုးရ ထိပ်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များ၊ တပ်မတော် ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်တို့နှင့်အတူ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ သို့သော် တပ်မတော် (စစ်ဦးစီးချုပ်၊ အာဏာသိမ်းမှုဦးဆောင်သူ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်) က EAO အချို့ကို NCA မှာ ပါဝင်ဖို့ ငြင်းဆိုထားတာကြောင့် သဘောတူညီချက်၏ “အားလုံးပါဝင်မှု” မရှိခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ (KIO အပါအဝင်) အခြား EAO အဖွဲ့ (၁၂) ဖွဲ့က လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ငြင်းဆိုခဲ့သဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင်

အရေးပါသော မှတ်တိုင်များ မစိုက်ထူနိုင်ခဲ့ချေ။ ဤအရေးနိမ့်မှုက သဘောတူစာချုပ်ကို ခြိမ်းခြောက်နေသည်။ NCA လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး နှစ်များအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းနှင့် အနောက်ပိုင်းတို့တွင် ပဋိပက္ခများနှင့် စစ်ပွဲများ ဖြစ်ပွားနေတော့သည်။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ (NMSF) အပါအဝင် နောက်ထပ် EAO နှစ်ဖွဲ့သည် ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် NCA လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။

ကနဦးအောင်မြင်မှု အနည်းငယ်ရရှိသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေး အတွက် မြန်မာ့နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးပွဲကို မြန်မာ့ တပ်မတော်က အကြီးအကျယ် ဖိနှိပ်ခဲ့သည်။

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် EAO ၏ ဝန်ဆောင်မှုပံ့ပိုးမှုနှင့် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို အသိအမှတ်ပြုသော "ကြားကာလအစီအစဉ်များ" အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများမှာ အများအားဖြင့် မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းကို မြန်မာတပ်မတော်မှ ပျက်ပြားစေခဲ့သည်။ ကြားကာလအစီအစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော်မှုမှာ တပ်မတော်နှင့် အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) ဦးဆောင်သော အစိုးရတို့ကြောင့် ပျက်ပြားခဲ့ရသည်။ ခြုံငုံဆိုရလျှင် အစိုးရရော တပ်မတော်ရောသည် တရားမျှတပြီး ရေရှည်တည်တံ့သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိလိုသည့် နိုင်ငံရေးဆန္ဒကို မပြသခဲ့ပါ။

၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် NCA အရ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှု လုပ်ငန်းစဉ်ကို နေပြည်တော်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ် ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရသစ်သည် ၎င်း၏ ပထမအကြိမ် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံကို (နေပြည်တော်တွင် ကျင်းပသော ၂၁ရာစု ပင်လုံညီလာခံများ) ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဩဂုတ်လနှောင်းပိုင်းနှင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ် မေလတို့တွင် စတင်ကျင်းပခဲ့သည်။ တနိုင်ငံလုံး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်ကတဆင့် NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် EAO များနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ အတွက် အမျိုးသားအဖွဲ့ခွဲအဆင့် တိုင်းရင်းသား ဆွေးနွေးပွဲများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ အချို့သော အခြေအနေများ (ဥပမာ-ရှမ်းပြည်နယ်) တွင် အစိုးရနှင့် မြန်မာတပ်မတော်တို့သည် အစိုးရထိန်းချုပ်နယ်မြေများတွင် EAO များကို ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်ရန် ခွင့်မပြုခဲ့သော်လည်း တဖက်တွင် ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် ဖားအံတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် ကရင်နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးပွဲသည် အတော်လေး အောင်မြင်ခဲ့သည်။ မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် မတူကွဲပြားသော၊ အစိတ်စိတ်ကွဲပြားနေသော၊ ဖိနှိပ်မှုဒဏ်ခံစားနေရသော ကရင်လူထုမှ သက်ဆိုင်သူများသည် (ကရင်ဒေသများရှိ ဆွေးနွေးပွဲများကို အခြေခံ၍) ပေါင်းစည်း၍ အဓိကကိစ္စရပ်များတွင် ဘုံရပ်တည်ချက်များကို စတင်တည်ဆောက်နိုင်သည်။ သို့သော်လည်း ပြည်ထောင်စုအဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးမှု အစီအစဉ်တွင် အမျိုးသားအဆင့်တွင် ဆွေးနွေးသဘောတူခဲ့သော အဓိက ပြဿနာကိစ္စရပ်များနှင့် မျှော်မှန်းချက် အများအပြား ချန်လှပ်ထားခြင်းသည် ထိုနိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများ၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ယုတ်လျော့စေသည်။ အမှန်မှာ ၂၀၁၇ ခုနှစ် မေလတွင် ဒုတိယအကြိမ် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံမှ ပထမအကြိမ် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်မူ (၃၇) ချက်ကို သဘောတူခဲ့သော်လည်း ထိုမူ ၃၇ ချက်သည် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များ၏ တောင်းဆိုမှုများဖြစ်သည့် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးလူ့အဖွဲ့အစည်း ပဋိပက္ခများကိုဖြေရှင်းရန် ဖက်ဒရယ်စနစ်တောင်းဆိုမှုကို အနည်းငယ်သာ လိုက်လျောခဲ့သည်။ ဆွေးနွေးပွဲများ မအောင်မြင်သောကြောင့်၊ ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဝန်ဆောင်မှု ပေးခြင်း အစီအစဉ်များသည် ငြိမ်းချမ်းရေး

လုပ်ငန်းစဉ် အောင်မြင်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သည့် တွန်းအားတစ်ခုအဖြစ် အလွန်အရေးပါလာသည်။ ယင်းနှင့် အခြားသော မကျေနပ်မှုများကြောင့် KNU နှင့် RCSS တို့သည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပူးတွဲပါဝင်မှုကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ရပ်ဆိုင်းခဲ့သည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် NLD အစိုးရစတင်တာဝန်ယူစဉ်က ၎င်း၏ ပထမဦးစားပေးမှာ “အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး” နှင့် ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ရန်ဖြစ်ကြောင်း အသိအလင်း ကြေညာခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကလည်း တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးသမားအများအပြား လိုလားသည့် နိုင်ငံရေးစနစ်ဖြစ်သည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်အကြောင်း အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။^(၂၅) သို့သော်လည်း NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရသည်(ဖက်ဒရယ်စနစ်တည်ဆောက်မည်ဟု စကားဖြင့်ဆိုသော်လည်း) လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များမှာ ယခင်မြန်မာအစိုးရများကဲ့သို့ပင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုနှင့် အာဏာရှင် နိုင်ငံရေး ယဉ်ကျေးမှုကို အခြေခံထားပါသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ EAO များနှင့် ၎င်းတို့၏ ထောက်ခံ အားပေးသူများမှာမူ နိုင်ငံရေးတရားဝင်မှု သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အတွက် ကာလကြာရှည်စွာ ရုန်းကန်မှုမှ ဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်သည် (ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရရှိရေးအတွက် ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အဓိက သော့ချက်တစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်)။^(၂၆)

ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ “အမျိုးသား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး” အစီအစဉ်သည် NLD နှင့် တပ်မတော်ကြား ဆက်ဆံရေးအပေါ် အဓိက အာရုံစိုက်နေကြောင်း မကြာမီတွင် လူအများ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိလာရသည်။ ကြီးမားသောအခွင့်အရေးကို လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးလိုက်ရပြီး မြန်မာနိုင်ငံ EAO အများစုသည် ၎င်းတို့၏ ကာလရှည်ကြာ လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲ (မဲပုံးမှမဟုတ်) မှ တဖြည်းချင်းစီ အရေးပါသော နိုင်ငံရေးတရားဝင်မှု ရရှိခဲ့သည်ဆိုသည်ကို ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က အသိအမှတ်ပြုရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်တွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်းဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ရပ်တန့်စေပြီး ကျရှုံးစေခဲ့သည်။

ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ မြန်မာနိုင်ငံအား နိုင်ငံသားအားလုံး ပါဝင်သော နိုင်ငံအဖြစ် ပြန်လည်ပုံဖော်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်းသည် သူမ၏ ရာထူးသက်တမ်း (၂၀၁၆ ခုနှစ် ဧပြီလမှ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအထိ) တလျှောက် အကြီးမားဆုံးလွှဲချော်ခဲ့သည့် အခွင့်အရေးတစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဤနိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး မအောင်မြင်မှုကြောင့်၊ ပြည်နယ်အတွင်း ရှည်ကြာသော ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ မညီမျှမှုများကို သာတူညီမျှဖြစ်စေရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့ပေ။ လွှမ်းမိုးထားသော နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုအတွင်းရှိ အရိုးစွဲနေသည့် တစ်ဖက်သတ်အထင်အမြင်များကို ပြသနေပေသည်။ ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာသော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခနှင့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော စစ်တပ်၏ ထိုးစစ်ဆင်မှုများကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ နှစ်ရှည်လများ မကျေနပ်ချက်များကို ပိုမိုဆိုးရွားစေခဲ့သည်။ အကယ်၍ တိုင်းပြည်သည် နိုင်ငံသားအားလုံးနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ ထောက်ခံအသိအမှတ်ပြုမှု နိုင်ငံရေး တရားဝင်မှု ရရှိလိုပါက နိုင်ငံရေး ပြန်လည် ပုံဖော်ရန်ကြိုးပမ်းမှု လိုအပ်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ - မြန်မာ၏ “သူပုန်အုပ်စိုးသူများ”

EAO များသည် Covid ကူးစက်ရောဂါကို တိုက်ဖျက်ရေးနှင့် စစ်အစိုးရ ဆန့်ကျင်ရေး (တခါတရံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး) တွင် အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှု နည်းပါးအောင် လျော့ချခြင်းနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေနေနိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ရာ တွင်လည်း အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လှုပ်ရှားပါသည်။ သို့သော်လည်း လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် “မြေအောက်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးများ” ကြား EAO များသည် တာဝန်သိ အုပ်ချုပ်သူများအနေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုခံရရန် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။ EAO များသည် ၎င်းတို့ ကိုယ်စားပြုသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကြားတွင် နိုင်ငံရေးအရတရားဝင်မှု ရှိသော်လည်း သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုမှတစ်ဆင့် (ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာမှ သက်ဆိုင်သူများကို) နိုင်ငံရေး ယုံကြည်ထိုက်မှုကို ပြသရန် လိုအပ်ပါသည်။^(၂၇)

မြန်မာ့ EAO များသည် တစ်ဖွဲ့နှင့် တစ်ဖွဲ့ အင်အားမတူကြပါ။ စစ်အင်အား ဒါဇင်အနည်းငယ်မှ အင်အား ၂၅၀၀၀ ရှိသော ဝပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော်အထိ အင်အား သိသိသာသာကွဲပြားသည်။^(၂၈) အုပ်စုအများအပြားသည် ကျယ်ပြန့်သော နယ်မြေဧရိယာကို ထိန်းချုပ်ထားပြီး၊ ကပ်လျက်ဒေသများကိုလည်း (ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးကဲ့သို့ ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးလေ့ရှိပြီး) လွှမ်းမိုးအုပ်ချုပ်နိုင်ရန် ဆန္ဒရှိသည်။ အဆိုပါ ရောနှောအုပ်ချုပ်နေသော အပြိုင်အဆိုင်နယ်မြေများတွင် လက်ရှိဖြစ်ပွားနေသော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခဇုန်များအပြင် မြန်မာတပ်မတော်မှ တရားဝင် သို့မဟုတ် အလွတ်သဘော အသိအမှတ်ပြုထားသည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနယ်မြေများ ပါဝင်သည်။ နေရာအနှံ့အပြားတွင် (အနည်းဆုံး အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီ) အခြေအနေသည် အနှုတ်သဘောဆောင်သော ငြိမ်းချမ်းရေး” အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ အကြမ်းဖက်မှုအများစု ပြီးဆုံးသွားသော်လည်း ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာမြင့်သည့် ပဋိပက္ခကို ဖြစ်စေသည့် အရင်းခံဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ပြဿနာအများစုကို မဖြေရှင်းနိုင်သေးပေ။

၁၉၄၈ ခုနှစ် လွတ်လပ်ရေးရပြီးချိန်မှစ၍ ရာနှင့်ချီသော EAO များသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအသီးသီး၏ မကျေနပ်ချက်များနှင့် မျှော်မှန်းချက်ဆန္ဒများကို ကိုယ်စားပြုရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။^(၂၉) စစ်အေး တိုက်ပွဲပြီးဆုံးချိန်နှင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံအများစုတွင် ပြည်တွင်းပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုများ ကျဆင်းလာချိန်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ EAO များသည် ပို၍ လျစ်လျူရှု ခံကြရသည်။ EAO အများစုသည် တောင့်ခံနိုင်ခဲ့သော်လည်း နိုင်ငံ၏ရှည်လျားပြီး ရှုပ်ထွေးသော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများတွင် မြန်မာတပ်မတော်သည် စစ်ရေးအရ အသာစီးရထားသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းချိန်တွင် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ရပ်တန့်နေခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်-နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကဲ့သို့ အဓိကကိစ္စရပ်များတွင် တပ်မတော်နှင့် NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရမှ လိုက်လျောမှုများ ပြုလုပ်လိုကြောင်း အရိပ်အယောင် အနည်းငယ်သာ ပြခဲ့ပါသည်။

၂၀၂၁ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက် အာဏာသိမ်းမှုနှင့် ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါ၏ ကြီးမားသော သက်ရောက်မှု များကြောင့် အဓိက EAO များသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ကြိုးပမ်းရုန်းကန်မှုနှင့် အာဏာသိမ်းမှု ဆန့်ကျင်ရေး၏ အဓိက အချက်အချာ ဖြစ်ခဲ့သည်။ EAO များသည် SAC ကို နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲတွင်

ပါဝင်သူအဖြစ် နိုင်ငံရေးတရားဝင်မှုကို အသိအမှတ် မပြုလိုသဖြင့် NCA အစီအစဉ်မှာ ရပ်တန့်သွားခဲ့သည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ စစ်အစိုးရ ခေါင်းဆောင်များက NCA ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားလိုကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ အခြေအနေပေးပါက NCA သည် သဘောတူညီချက်အတွက် မူဘောင်တစ်ခု ဖြစ်နိုင်ပါသေးသည်။ ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာမြင့်သော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအတွက် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းမှုတွင် ၎င်း၏ အဓိက အချက်သုံးချက်ဖြစ်သည့် (၁) နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှု၊ (၂) အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး စောင့်ကြည့်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၊ (၃) ကြားကာလအစီအစဉ်များ ပါဝင်ရမည်ဟု ယူဆရသည်။

ဤအတောအတွင်း EAO များ၏ နိုင်ငံရေး အရင်းအနှီးမှာ အဆမတန်မြင့်မားသည်။ အဓိက မြင့်မားရသည့်အကြောင်းမှာ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသများတွင် (လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး) ဝန်ဆောင်မှုမျိုးစုံ ပေးခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုဝန်ဆောင်မှုများမှာ EAO များ၏ စစ်ရေး- နိုင်ငံရေး ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိနေပါသည်။

ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကြောင့် စစ်ဘုရင်လုပ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ (အချို့အဖွဲ့အစည်းများက ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကြည့်၍ စစ်ဘုရင်လုပ်ခြင်းအပြင်) မြန်မာနိုင်ငံ EAO အများအပြားသည် ယုံကြည်ရလောက်သော နိုင်ငံရေး အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲခဲ့ကြပြီး ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရ ထိန်းချုပ်နယ်မြေများတွင် ဝန်ဆောင်မှုနှင့် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာ (တရားမျှတမှုရရှိရေးအပါအဝင်) ကို ကာလရှည်ကြာစွာ ပံ့ပိုးပေးခဲ့ကြသည်။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် ယုံကြည်ရလောက်သော တရားဝင်သည့် အစိုးရနှင့် အုပ်ချုပ်မှု ပြိုကွဲသွားသဖြင့် EAO အများအပြားသည် အရင်းအမြစ်အလွန်နည်းပါးသော ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများကို အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတည်းမှ ပံ့ပိုးပေးသူများ ဖြစ်လာကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် KNU ၏ ကရင်ပညာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဌာနနှင့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ မွန်အမျိုးသားပညာရေးကော်မတီတို့က ကျောင်းပေါင်း ၂၀၀၀ နီးပါးကို စီမံခန့်ခွဲပြီး၊ KNU၏ ကရင်ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုဖူလုံရေးဌာနနှင့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ မွန်အမျိုးသားကျန်းမာရေးကော်မတီတို့က (ကွာရင်တင်းစင်တာ အပါအဝင်) ဆေးခန်းပေါင်း (၁၀၀)ကျော် ကို စီမံခန့်ခွဲကြသည်။

အခြားသော EAO များ (ဥပမာ KIO၊ RCSS နှင့် ကရင်နီအမျိုးသား တိုးတက်ရေးပါတီ (KNPP)၊ ဝပြည် သွေးစည်းညီညွတ်ရေး တပ်မတော် (UWSA) နှင့် ရက္ခိုင့်တပ်မတော်) သည် အလားတူ ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှု စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် စနစ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ကြသည်။ EAO အများအပြား (ဥပမာ KNU နှင့် NMSP) အတွက် (“ပေါင်းစပ်”) တရားမျှတမှုကို ပေးခြင်းသည် “အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ပြည်နယ်တည်ဆောင်မှု” ပုံစံတစ်မျိုးဖြစ်သည်။^(၃၀)

အဆိုပါအရာတွေမှာ အောက်ခြေကနေ အထက်သို့သွားသည့် ဖက်ဒရယ်စနစ် တည်ဆောက်ရေး အခြေခံအုတ်မြစ်များဖြစ်ပါသည်။ အခြေအနေအလိုက် ပြောင်းလဲနိုင်သော၊ ပုံသေမဟုတ်သော ဖက်ဒရယ် စနစ်သည် လက်ရှိအကျပ်အတည်းမှနေ၍ ထွက်ပေါ်လာနိုင်သည်။ အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် နယ်စပ် ပြည်နယ်များသည် မငြိမ်မသက်မှုများကြားမှ ပေါ်ထွက်လာသည်။

ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းစနစ် - “ဝ ပုံစံ” နှင့် ရက္ခိုင့်တပ်မတော်

Bertil Lintner ၏အဆိုအရ UWSA သည် “အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသတွင် အကြီးမားဆုံးနှင့် လက်နက်အင်အားအတောင့်တင်းဆုံး စစ်တပ်ဖြစ်ပါသည်။ တပ်ဖွဲ့ဝင် အနည်းဆုံး ၂၀၀၀၀ ရှိပြီး နောက်ထပ် ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များလည်း ပါဝင်ပါသည်။^(၃၁) တရုတ်၏ ကျောထောက်နောက်ခံကွန်မြူနစ် လှုံ့ဆော်မှုနှင့် အာဏာရှင် နိုင်ငံရေး ယဉ်ကျေးမှုရှိသော UWSA တွင် အရေးပါသော နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး အရင်းအမြစ်များနှင့် ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင် နိုင်ငံရေး အစီအစဉ်များ ရှိသည်။

UWSA နှင့် KIO တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အပြည့်စုံဆုံးနှင့် တိုးတက်မှုအရှိဆုံး “ပြည်နယ်ထဲမှ ပြည်နယ်များ” ကို ထူထောင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ AA သည် မြန်မာ့တပ်မတော်ခေါင်းဆောင်အများစု မုန်းတီးစိတ်နာနေသည့် ဤပုံစံကို ပြန်လည်ဖန်တီးရန် စိတ်အားထက်သန်နေပုံရသည်။

၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၆ ခုနှစ်ရောက်သည့်အခါတွင် ရက္ခိုင့်တပ်မတော် (AA) သည် မြန်မာနိုင်ငံအနောက်ပိုင်းတွင် အင်အားကြီး EAO ဖြစ်လာခဲ့သည်။ AA သည် “ရက္ခိုတလမ်းစဉ်” (သို့မဟုတ် “ရခိုင်အိမ်မက် ၂၀၂၀”) အရ ရခိုင်ပြည်၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြန်လည်ရရှိရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အတွက် “ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်း”လမ်းစဉ်တို့ကို မြှင့်တင်ပြီး ထူးခြားသော အောင်မြင်မှု ရရှိခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးတွင် ကြီးမားသော အပြောင်းအလဲတစ်ခုဖြစ်သည်။^(၃၂) ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းစနစ်လမ်းစဉ်သည် ယခင်က ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ မူဘောင်သတ်မှတ်ချက်ထက်စာလျှင် ပိုမိုအခွင့်သာသော အချုပ်အခြာအာဏာ/ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိရေးကို ရည်ရွယ်ပုံရသည်။ ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်း စနစ်အရ ပြည်နယ်ဒေသများသည် ပြည်ထောင်စုတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်နိုင်သည် (ပြည်ထောင်စု မှလည်း ထွက်သွားနိုင်သည်) ဟု ဆိုလိုပုံရသည်။

AA သည် ၁၉၈၉ ခုနှစ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီးနောက် UWSA က ရရှိခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မြင့်မားသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အတိုင်းအတာနည်းတူ ရရှိရန် မျှော်မှန်းထားသည်။ နိုင်ငံတော်၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် ကတိကဝတ်ပြုထားသည့် မြန်မာ့တပ်မတော်၏ ခံယူချက်ကို သုံးသပ်ပါက အဆိုပါ လမ်းစဉ်သည် အလယ်အလတ်ကာလမှ ရေရှည်တွင် မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိနိုင်ပေ။

မည်သည့် နိုင်ငံရေး-စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များ၊ မည်သည့် ကျင့်ဝတ် နှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များဖြင့် EAO များသည် နစကနှင့် မည်သည့်အဆင့်ထိ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လိုသည့် ညွှန်ပြကိန်း အချက်အလက်တစ်ခုအဖြစ် AA သည် အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှ ဆက်လက် ရပ်တည်လျက် ရှိသည်။ အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက AA သည် ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်း လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအား စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ပံ့ပိုးပေးခြင်း အပါအဝင် ၎င်း၏ တည်ရှိမှုနှင့် ဩဇာအာဏာကို သိသိသာသာ တိုးချဲ့နိုင်ခဲ့သည်။ ဤသည်နှင့်ပတ်သတ်၍ စစ်အစိုးရက (လက်ရှိအချိန်ထိတော့) မျက်စိစုံမှိတ်ထားပေးသည်။ ဩဂုတ်လ နှောင်းပိုင်းတွင် AA သည် ၎င်း၏ ထိန်းချုပ်နယ်မြေများတွင် ခရိုင်တရားရုံးများတည်ဆောက်ကာ လခစား တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သည်။

ဧူလိုင်လလယ်ပိုင်းရောက်သောအခါတွင် AA ၏ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့ဖြစ်သော ရခိုင်ညီညွတ်ရေးအဖွဲ့ချုပ် (ULA) သည် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ မြို့နယ် (၁၇) မြို့နယ်အနက် (၁၅) မြို့နယ်တွင် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာပိုင်အချို့ (ရခိုင်ပြည်နယ်အနှံ့ တရားစီရင်ရေးစနစ် ပံ့ပိုးပေးခွင့်ရရေး မျှော်မှန်းချက်ဖြင့်) ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက AA သည် ရိုဟင်ဂျာများ (နိုင်ငံတွင်း ကျန်ရှိနေသေးသော၊ အများစုမှာ စစ်ဘေးရှောင်စခန်းများတွင် ရှိနေသော ရိုဟင်ဂျာများ) အား အကာအကွယ်နှင့် အကူအညီများကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ပံ့ပိုးပေးခြင်းအပါအဝင် တာဝန်သိပြီး ယုံကြည်စိတ်ချရသော အုပ်ချုပ်သူအဖြစ် (ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာအမြင်တွင်) ရပ်တည်နိုင်ရန် ဆက်လက်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်မှာ မှတ်သားဖွယ်ကောင်းသည်။

ဖက်ဒရယ်ပဋိညာဉ်စာတမ်း

NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် EAO ၁၀ ဖွဲ့ ပါဝင်သော ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် ဦးဆောင်အဖွဲ့ (PPST) မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဧူလိုင်လ (၇) ရက်နေ့တွင် NCA (ဘက်စုံသဘောတူညီချက်) ကို ဆိုင်းငံ့ထားကြောင်း တရားဝင်ကြေငြာခဲ့သည်။ NCA လက်မှတ် ရေးထိုးထားသည့် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့စီအနေဖြင့် နစကအစိုးရနှင့် သဘောတူညီချက်ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းနိုင်မည်လားဆိုသည်ကို စောင့်ကြည့်ရဦးမည်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ NCA ကို (လုံးဝဖျက်သိမ်းသည်ထက်) ခေတ္တရပ်တန့်ထားသည် ဟု မှတ်ယူပါက သုံးပွင့်ဆိုင် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် (နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးမှု၊ အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေး စောင့်ကြည့်ရေး နှင့် ကြားကာလ အစီအစဉ်များ) ကို အခြေခံ၍ အနာဂတ် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှု လုပ်ဆောင်နိုင်လာသည်။ လက်တွေ့တွင် NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် အဖွဲ့အများအပြားသည် နစက ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေး ဗဟိုကော်မတီ၊ အမျိုးသား စည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်ရေး လုပ်ငန်းကော်မတီ၊ အမျိုးသား စည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်ရေး ညှိနှိုင်းရေး ကော်မတီတို့နှင့် နောက်ကွယ်မှ အဆက်အသွယ်များ ရှိနေခဲ့သည်။

အာဏာသိမ်းပြီးနောက် အဓိက နိုင်ငံရေး ဖြစ်စဉ်ပြောင်းလဲမှုအဖြစ် အစောပိုင်းတွင် မြင်တွေ့နိုင်သည်မှာ ရွေးကောက်ခံ (အများအားဖြင့် NLD မှ) အမတ်အုပ်စုသည် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH) ကို ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၅ ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပြီးနောက် (မတ်လ ၃၁) တွင် CRPH မှ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်းကို စတင်ခဲ့ပါသည်။ နှစ်ပတ်အကြာတွင် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) ကို ဖွဲ့စည်းကြောင်း CRPH မှ ကြေညာခဲ့သည်။ ဖက်ဒရယ် ပဋိညာဉ်စာတမ်း၏ ပထမအပိုင်းတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် EAO ခေါင်းဆောင်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာ တောင်းဆိုချက်များကို ထောက်ခံကြောင်းပါဝင်ပါသော်လည်း၊ ဒုတိယအပိုင်းသည် ၂၀၂၀ နိုဝင်ဘာတွင် ရွေးကောက်ခံ (အများစုမှာ NLD) အမတ်များ တရားဝင်အာဏာရရှိရေး တောင်းဆိုမှု သဘောထားကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ယင်းက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအများအပြားအကြားတွင် ပဋိညာဉ်စာတမ်း၏ ရပ်တည်ချက်ကို သိသိသာသာ ဆုတ်ယုတ်စေသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများမှာ

အာဏာသိမ်းမှုကို ဆန့်ကျင်သော်လည်း “ပါလီမန်အာဏာရှင်စနစ်” ကို လက်ခံနိုင်ဖွယ်မရှိကြပေ။ EAO နှင့် CSO များမှ တိုင်းရင်းသား ဝန်ကြီးများ နှင့် ယှဉ်လျှင် NUG ဝန်ကြီး အချို့သည် အခွင့်ထူးရရှိချင်သည့် အမူအကျင့် ရှိနေပါသည်ဟု အမြင်များကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ စိုးရိမ်မှုများမှာ ပိုမိုမြင့်တက်လာပါသည်။^(၃၇) အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (NUCC) မှ အချို့သော EAO များ၊ CRPH အဖွဲ့ဝင်များနှင့် CSO များအကြား ဆက်လက်ဆွေးနွေးမှုများသည် အဆိုပါပြဿနာအချို့ကို ဖြေရှင်းနိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။ NUCC သည် စစ်အာဏာရှင်ဆန့်ကျင်ရေး အတိုက်အခံများ၏ ထိပ်သီးအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအဖြစ် ရည်ရွယ်ပါသည်။ NUG သည် NUCC အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်သင့်မသင့် သို့မဟုတ် (EAO အများအပြားက လိုလားသည့်အတိုင်း) 'ပြည်သူ့ညီလာခံ' တွင် CRPH နှင့် အခြားနိုင်ငံရေးပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ EAO နှင့် CSO များ ပါဝင်သင့်မသင့်၊ အချေအတင်ဆွေးနွေးငြင်းခုံကြပါသည်။ NUG ကို ယာယီအစိုးရအဖြစ် SAC ဆန့်ကျင်ရေး တပ်ဖွဲ့များ မဟာမိတ်ဖွဲ့မှုတွင် တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရသည်။ အဓိက အတားအဆီးမှာ EAO များ၏ တရားဝင်မှုနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် ပတ်သက်၍ ဝါရင့် NLD နိုင်ငံရေးသမားများလက်ခံအောင် စည်းရုံးရန် အခက်အခဲများ ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။^(၃၈)

ပေါ်ပေါက်လာသည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် “အထက်မှအောက်သို့/ ဗဟိုဦးစီးစနစ်” ရှုထောင့်များအရ ဆွေးနွေးလေ့ရှိသည်။ အရေးတကြီး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် သို့မဟုတ် အစားထိုးရန် လိုအပ်သည့် တပ်မတော်၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အရင်းခံနေသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုနှင့် စစ်တပ်ထိန်းချုပ်မှု အားနည်းချက်များနှင့် ရုပ်ထွေးမှုများကြောင့် မှန်ကန်ကောင်းမွန်သောဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရှိခြင်းသည် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။

သို့သော်လည်း စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်စနစ် သို့မဟုတ် အနည်းဆုံး ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်၏ ရှုထောင့်များစွာသည် နိုင်ငံအတွင်း၌ ရှိနှင့်ပြီးဖြစ်သည်။ ဤနေရာတွင် ဖော်ပြပြီး လေ့လာသုံးသပ်ပြီးသည့်အတိုင်း၊ နိုင်ငံ၏ သက်တမ်းရှည်ကြာမြင့်သော EAO အများအပြားသည် ယုံကြည်ရလောက်သော နိုင်ငံရေး အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲခဲ့ကြပြီး ၎င်းတို့ကိုယ်စားပြုရန် ကြိုးပမ်းနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကြားတွင် နိုင်ငံရေး တရားဝင်မှု ရှိသည်။ အင်အားတောင့်တင်းသော EAO အနည်းဆုံး တစ်ဒါဇင်ခန့်သည် နယ်မြေ ထိန်းချုပ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ ထိန်းချုပ်ရာနယ်မြေများရှိ ပြည်သူများသို့ ဝန်ဆောင်မှုများ ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ဒေသခံလူထုနှင့် အခြားအဓိကပါဝင်ပတ်သက်သူများ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအပေါ် အခြေခံ၍ အောက်ခြေမှ အထက်သို့ ပေါ်ထွက်လာသော ဖက်ဒရယ်စနစ်တည်ဆောက်ရေး အခြေခံအုတ်မြစ်များဖြစ်ပါသည်။

သမိုင်းကြောင်းအရ ပေါ်ထွန်းလာသော နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်မှုပုံစံသည် ကိုလိုနီခေတ်မတိုင်မီကတည်းက ရှမ်းပြည်တစ်ဝှမ်းတွင် တည်ထောင်ခဲ့သော (တစ်ခါတစ်ရံ ပြည်ထောင်စုစနစ်) ပြည်နယ်အစုအဝေး (သို့မဟုတ်

မွမ်) နှင့် ဆင်တူပြီး ကရင်နီနှင့် အခြားနေရာများတွင် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းသည်။ ယခင်အတိုင်ပင် မြန်မာနိုင်ငံရေး ယဉ်ကျေးမှုသည် နက်ရှိုင်းလှသည်။

အလှူရှင်များ၊ သံတမန်များနှင့် အကူအညီပေးရေး လုပ်ငန်းများသည် EAO များကို ယုံကြည်ရလောက်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို အခြေခံသော နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး စီမံခန့်ခွဲသူများ ဖြစ်စေရန် ပံ့ပိုးပေးသင့်ပါသည်။ သို့သော်လည်း အာဏာမသိမ်းမီအချိန်ထိ EAO များ၏ ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့်စနစ်များကို ပံ့ပိုးပေးရာတွင် အလှူရှင်ရန်ပုံငွေအများစု (အကန့်အသတ်ရှိနေဆဲ) မှာ EAO ဌာနများမှတစ်ဆင့်၊ သို့မဟုတ် အများအားဖြင့် မိတ်ဖက် CSO များ (သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ NGO များ) မှတစ်ဆင့် ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည်။ ယင်းသို့ပံ့ပိုးပေးခြင်းက (ဥပမာအနေဖြင့်) EAO ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးဌာနများမှာ CSO များအဖြစ် အသွင်ကူးပြောင်းသွားရန် ရှိသည်။ ၎င်းသည် EAO များ၏ နိုင်ငံရေးလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို အသွင်သဏ္ဍာန် ကူးပြောင်းစေပြီး ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရရှိရန် ကြိုးပမ်းနေသည့် တိုင်းရင်းသားတို့၏ ရုန်းကန်မှုများကို နိုင်ငံရေးမှ ဖြတ်တောက်သလို ဖြစ်သွားနိုင်သည်။ EAO များသည် ထောက်ပံ့ရေး လုပ်ငန်းများ၏ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရုန်းကန်နေရမှုအခက်အခဲနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံရေးရာနှင့် မဆိုင်သလို ဖြတ်တောက်မှုပြုသည်ကို တွန်းလှန်ရမည် ဖြစ်သည်။ အလှူရှင်ငွေနှင့် နည်းပညာပံ့ပိုးမှု (“နိုင်ငံရေးဆန့်ကျင်ရေးစက်”) ဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင်သည်ဟုဆိုကာ အစကတည်းကရှိသည့် နိုင်ငံရေး ရုန်းကန်မှု ကိစ္စရပ်များကို “နည်းပညာဆိုင်ရာ ပြဿနာများ” အဖြစ် ပြန်လည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းကို တွန်းလှန်ရန် အရေးကြီးပါသည်။^(၃၅) ထိုကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးအရ ဖြတ်တောက်ခြင်းသည် အထူးသဖြင့် (လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု/ကာကွယ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လိုအပ်ချက်များ ဖြစ်စေသော) နောက်ခံပြဿနာများမှာ အခြေခံအားဖြင့် နိုင်ငံရေး သဘောသဘာဝအရ တည်ရှိနေသည့် လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေတွင် အထောက်အကူမဖြစ်ပေ။

ရေရှည်တွင် EAO ရန်ပုံငွေပံ့ပိုးမှုများ လိုအပ်ပါသည်။ အနာဂတ်မြန်မာနိုင်ငံ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင် EAO များကို ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ပြေလည်မှုရရှိရေးအကြား ကြားဖြတ်ကာလသည် ရှည်လျားပြီး ပြိုင်ဆိုင်မှုများ ရှိလာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် EAO များသည် ၎င်းတို့၏ ရန်ပုံငွေရှာဖွေခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် အရေးတကြီး စဉ်းစားသင့်သည်။ လက်ရှိအခြေအနေသည် ထူးခြားသော အခွင့်အလမ်း ပြတင်းပေါက်ကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရ (စစ်အစိုးရ) နှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု မဖြစ်နိုင်သည့် ကာလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ပံ့ပိုးကူညီမှုအဖြစ် EAO စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေးကို အလှူရှင်များက ပံ့ပိုးကူညီနိုင်သည့် ကာလဖြစ်ပါသည်။

ခံနိုင်ရည်ရှိခြင်း

“ခံနိုင်ရည်ရှိမှု” သည် အကျပ်အတည်းပြဿနာများကို ခုခံတွန်းလှန်နိုင်ပြီး စိုးရိမ်ထိတ်လန့်ဖွယ်များမှ ပြန်လည်နာလံထူနိုင်သည့် (တစ်ဦးချင်း/မိသားစု/ လူ့အဖွဲ့အစည်း /နိုင်ငံ၊ သို့မဟုတ် EAO ၏) စွမ်းရည်ဖြစ်သည်။

ခံနိုင်ရည်ရှိသောလူများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ထိတ်လန့်ဖွယ်ရာများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းပြီး လူနေမှု အဆင့်အတန်းနှင့် လူမှုဘဝလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကိုထိန်းသိမ်းခြင်း၊ မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ ပြုလုပ်ကြသည်။^(၃၆) ဒေသခံလူထုများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် (ရိုးရာဓလေ့ဆိုင်ရာ အသိပညာများအစရှိသည့်) ပညာရပ် နှင့် (တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား ကွန်ရက်များတွင် ပါဝင်မှုစသော) ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်နှင့် (ဘာသာရေးအဖွဲ့များ အသင်းဝင်ခြင်း အစရှိသည့်) လောကုတ္တရာတန်ဖိုးများ များကြောင့် ခံနိုင်ရည်အား ကောင်းကြသည်။ လူမျိုး-ဘာသာစကား ကွန်ရက်များနှင့် ဘာသာရေးအခြေခံကွန်ရက်များတွင် ပါဝင်ခြင်းသည် လူမျိုးရေးသတ်မှတ်ချက်အတွက် အဓိကကျသောအချက်ဖြစ်ပြီး ခံနိုင်ရည်စွမ်းအားကို မြှင့်တက်စေသော အရေးပါသော အကြောင်းတရားတစ်ခုဖြစ်သည်။

ဘာသာရေးကွန်ရက်များ၊ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေးနှင့် လူထုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများသည် ဒေသတွင်းထက် ကျော်လွန်၍ ဆက်စပ်မှုရှိသည်။ ဤလူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် CSO လှုပ်ရှားမှုများကို များသောအားဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာ အုတ်မြစ်အဖြစ် ရှုမြင်နိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဆယ်စုနှစ်များစွာ လက်နက်ကိုင် တိုင်းရင်းသားများနှင့် ပြည်နယ်-လူ့အဖွဲ့အစည်း ပဋိပက္ခများကို တွန်းအားပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အယူအဆများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ထိပ်သီးအဆင့် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံရေး ပြေလည်မှု မလွဲမသေလိုအပ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ‘အထက်မှအောက်ခြေသို့’ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု (အသေးစိတ်) အစီအစဉ်အပြင်၊ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေးနှင့် ‘အောက်ခြေမှအထက်သို့’ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ စံနမူနာကို တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့တည်ဆောက်ရာတွင် (NCUB လုပ်ငန်းစဉ်တွင်ကဲ့သို့ သက်ဆိုင်သူအားလုံး၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့်) ပြည်နယ်အဆင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ ရေးဆွဲခြင်း အပြင် ဒေသအလိုက် ပံ့ပိုးပေးလျက်ရှိသော အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို အလေးထားခြင်းလည်း ပါဝင်သင့်သည်။

ဤကဲ့သို့သော ဌာနခွဲနိုင်ငံရေးလူမှုဗေဒမျိုးသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ “လူမျိုးစုနှင့် ဖက်ဒရယ်၏ လူမျိုးကြီးဝါဒ” ကို ပြန်လည်တွေးတောရန် လိုအပ်လာစေသည်။ လူမျိုးကြီးဝါဒ အယူအဆများသည် လူတစ်ဦးချင်း သို့မဟုတ် စုပေါင်းလူမှုရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် အဖြစ်မှန်များ၏ ကွဲလွဲမှုနှင့် ရှုပ်ထွေးမှုများကို ထင်ဟပ်ခြင်းမရှိပါ။ သွေးနှောကပြားလူမျိုးများကို ဖယ်ချန်ခြင်းအပြင် ထိုယူဆချက်ဝါဒများသည် (လူနည်းစုများအတွင်း လူနည်းစုများ၏ အရှုပ်တော်ပုံများရှိသော) လူမျိုးပေါင်းစုံ နေထိုင်သည့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပိုင်ဆိုင်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ အယူအဆများကို လေ့လာရာတွင် အကူအညီမဖြစ်နိုင်ပါ။ ထို့အပြင် လူမျိုးစု၏ ရိုးရှင်းသော အယူဝါဒများကို နယ်မြေပေါ်တွင် ပုံဖော်လိုက်သောအခါ ၎င်းသည် “လူမျိုးတုန်း သတ်ဖြတ်ခြင်း” နှင့် ပြည်နယ်တွင်း လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးမှုများသည် တစ်ခါတစ်ရံ လိုရင်းပန်းတိုင်မရောက်နိုင်ဘဲ စိတ်ပျက်ဖွယ် ကောင်းလှသည်။ တိုင်းရင်းသား-အမျိုးသားရေး ကြိုးပမ်းမှု (ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် ပန်းတိုင်) နှင့် ဆက်စပ်၍ သက်ဆိုင်သူများ၏ လိုချင်သော ရလဒ်များ (အဆုံးအဖြတ်များ) ကို မေးမြန်းခြင်းဖြင့် စတင်သည်မှာ ပိုမိုအသုံးဝင်နိုင်သည်။ ပုံစံအမျိုးမျိုးနှင့် အဓိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုးဆောင်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ပန်းတိုင်ဖြစ်သည်ဟု မယူဆသင့်ဘဲ အသုံးဝင်သောတွန်းအားတစ်ခုအဖြစ်၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရရှိရန် ပံ့ပိုးပေးသည့် အထောက်အပံ့ နည်းလမ်းတစ်ခု အဖြစ်သာ ယူဆသင့်ပါသည်။^(၃၇)

ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျော့ပါးရေး

မြန်မာနိုင်ငံသည် ကုန်းတွင်းပိုင်းအရှေ့တောင်အာရှတွင် အကြီးဆုံး သစ်တောကြီးပိုင်းများ ရှိပြီး EAO ထိန်းချုပ်နယ်မြေများ ဖြစ်သော ကချင် ပြည်နယ် မြောက်ပိုင်း (KIO) နှင့် တောင်ပိုင်း တနင်္သာရီတိုင်း (KNU) တို့ ပါဝင်သည်။ ဒေသခံလူထုများနှင့် EAO များ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ထိုသစ်တောကြီးပိုင်းများမှာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရေးကြီးသော ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများကျက်စားရာ နေရာများဖြစ်သည်။ သို့သော် နှစ်ကာလတစ်လျှောက်တွင် စည်းကမ်းမဲ့ သစ်ခုတ်ခြင်းနှင့် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် ဝေးလံခေါင်ဖျားသော ဒေသအချို့တွင်ပင် ပျက်စီးမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အချို့သော EAO များသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ သစ်တောအချို့ကို ကောင်းမွန်စွာစီမံခန့်ခွဲခဲ့ကြပါသည်။ ထို့အပြင် ရေရှည်တည်တံ့ ခိုင်မြဲသော သစ်တောစီမံခန့်ခွဲမှု ကျင့်ထုံးများနှင့် ဓလေ့များသည် ကရင်၊ ကချင်နှင့် အခြားဒေသရှိ သစ်တောများကို နှစ်ပေါင်းများစွာ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရာတွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။ ဤဒေသခံအေဂျင်စီသည် အချုပ်အခြာအာဏာရရှိရေး တောင်းဆိုမှု၌ တဖက်တလမ်းက အရေးပါသည်။

ဥပမာ KNU အနေဖြင့် သစ်တောစီမံခန့်ခွဲမှုကို KNU ၏ ကော်သူးလေ သစ်တောဦးစီးဌာန (KFD) ၏ မူဝါဒများနှင့် ကျင့်ထုံးများမှတစ်ဆင့် ဆောင်ရွက်ပါသည်။^(၃၈) CSOs များနှင့် ရပ်ရွာလူထုများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် KFD သည် လူထုဗဟိုပြုသော သဘာဝအရင်းအမြစ်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒနှင့် နည်းဗျူဟာများကို ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ ဤသည်မှာ တပ်မတော်ဦးဆောင်သော အစိုးရလက်ထက်တွင် (ယခင် NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရလက်ထက် အပါအဝင်) ခရိုနီ ကုမ္ပဏီ အများအပြားက တိုင်းရင်းသား နေရပ်များကို အသုံးချရန် ကြိုးပမ်းနေချိန်တွင် KNU သည် ၎င်းအာဏာပိုင် နယ်မြေများတွင် သစ်တောကာကွယ်ခြင်းနှင့် ရပ်ရွာလူထု အခြေပြု ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများ ပံ့ပိုးခြင်းဖြင့် တာဝန်သိ အစိုးရတစ်ရပ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်သည့် သာဓကဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ EAO များ ရင်ဆိုင်နေရသော အကြီးမားဆုံး စိန်ခေါ်မှုများထဲမှ တစ်ခုမှာ သစ်ခုတ်ခြင်း၊ သတ္တုတူးဖော်ခြင်း နှင့် အခြားသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးအရ အဖျက်သဘောဆောင်သော လုပ်ငန်းများချပေးခြင်းဖြင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များမှ ရသလောက် အကျိုးအမြတ်စားခြင်း (“natural resource fatalism”) ထက်စာလျှင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဒေသခံ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးကူညီရေးတို့ကို အလေးထားဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အကယ်၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ EAO များသည် သစ်တောကာကွယ်သူများအဖြစ် လည်းကောင်း၊ သစ်တောကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများအား စီမံခန့်ခွဲနိုင်သူအဖြစ်လည်းကောင်း ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ရပ်တည်နိုင်လျှင် သယံဇာတ ထုတ်ယူမှုမှတစ်ဆင့် အကျိုးမြတ်ယူခြင်း (ရရှိသော အမြတ်ငွေများသည် ရံဖန်ရံခါ အဖွဲ့အစည်းများသို့ မဟုတ်ဘဲ ပုဂ္ဂလိက တစ်ဦးချင်းထံ ရောက်သွားသည်) လုပ်ငန်းကို အဓိကစိတ်ဝင်စားသည်ဟု ယခင်အဆိုးမြင်မှုများမှ

ရှောင်ရှားနိုင်သည်။ ဤနည်းအားဖြင့် EAO များသည် စစ်ဘုရင်များ (သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခကို အမြတ်ထုတ် ကိုယ်ကျိုးစီးပွားရှာသူများ) မှ တာဝန်သိဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်မှုဆောင်ရွက်သူများဆီသို့ ရွှေ့လျားနိုင်သည်။

ရေရှည်တည်တံ့အောင် ကောင်းမွန်စွာ စီမံခန့်ခွဲပါက သစ်တောအရင်းအမြစ်များသည် တန်ဖိုးမြင့်စေသော ဇီဝနည်းပညာမူပိုင်ခွင့်များနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရေးကြီးသော ကာဗွန်ထုတ်လုပ်မှုလျှော့ချရေး အပါအဝင် ကရင်လူထုနှင့် အာဏာပိုင်များအတွက် အနာဂတ် ဝင်ငွေရရှိရေးကို ကြီးမားစွာ အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့သစ်တောများသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လျော့ပါးသက်သာစေရေးနှင့် ကြီးမားသော အနာဂတ်အပူချိန်ပြောင်းလဲမှုအန္တရာယ် (တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ၁.၅ ဒီဂရီစင်တီဂရိတ် အထက်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်) ကို လျော့ချရန်အတွက်လည်း အရေးကြီးသည်။ သစ်တောအုပ်ထိန်းသူများဖြစ်သည့် EAO များသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လျော့ချရေး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုတွင် အလွန်အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သဖြင့် အရေးတကြီး ပံ့ပိုးပေးရန် လိုအပ်နေသည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျော့ပါးစေရန် သစ်တောများ၏ အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍနှင့် ဒေသအလိုက် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန်အတွက် အရင်းအမြစ်များ ပံ့ပိုးပေးခြင်းကြောင့် EAO များသည် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုတွင် (ကြားကာလအစီအစဉ် NCA အပိုဒ် ၂၅ ပါ) အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သင့်သည်။^(၃၉) သို့သော်လည်း ယခင်အစိုးရ၏ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုတုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် အထက်မှ အောက်သို့ နည်းပညာပညာရှင်အချို့က ချုပ်ကိုင်ပြီး ဒေသဆိုင်ရာ သက်ဆိုင်သူများနှင့် ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ခြင်း အနည်းငယ်သာ ပြုလုပ်ခဲ့သည်... ထို့နောက် အာဏာသိမ်းမှု ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ဤဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုနှင့် နိုင်ငံတော်ဗဟိုပြုလုပ်ငန်းစဉ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အာဏာရှင်နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုများကို ထင်ဟပ်ပြသရုံမက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ သမိုင်းကြောင်းတလျှောက် ဖယ်ကျဉ်ထားခံရခြင်းကို ပြသနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်ရှိအကျပ်အတည်းသည် သဘာဝဘေး အန္တရာယ်လျော့ပါးရေး (DRR) အပါအဝင် အောက်ခြေမှအထက်သို့ ဖက်ဒရယ်စနစ်သစ်ကို တည်ဆောက်ခြင်းပါဝင်သည့် အခွင့်အလမ်းသစ်များကို ဖော်ဆောင်လျက်ရှိသည်။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ (ဇီဝမျိုးကွဲ) ကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းဖြင့် ရရှိသောကာဗွန်လျော့ချမှု အကျိုးအမြတ် သို့မဟုတ် (အနာဂတ်မူပိုင်ခွင့်များအပါအဝင်) အခြားဝင်ငွေများသည် ပိုမိုတန်ဖိုးရှိလာဖွယ်ရှိသည်။ နောင်တွင် (အခွင့်အလမ်းတစ်ခုရှိလျှင်) ကရင်နှင့် ကချင်သစ်တောများသည် မယုံနိုင်လောက်အောင် ကုန်သွယ်မှုတန်ဖိုး အရင်းအမြစ်များ ဖြစ်လာလိမ့်မည်။ မျိုးစုံသော ဇီဝမျိုးကွဲများဆိုင်ရာ အသိပညာ မူပိုင်ခွင့်များနှင့် သဘာဝဂေဟစနစ်များ၏ အကျိုးခံစားခွင့်များဆိုင်ရာ ကြောင့် ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် ကရင်နှင့် အခြားတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ ထိန်းကျောင်းမှုအောက်တွင်ရှိသော ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပိုင်ဆိုင်မှုများဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် (အချုပ်အခြာအာဏာ တောင်းဆိုမှုအပါအဝင်) ရပ်ရွာအခြေပြု သစ်တောစီမံခန့်ခွဲမှုသည် အရေးကြီးပါသည်။ ထို့ကြောင့်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုခွဲ EAO အာဏာပိုင်များ (ဖက်ဒရယ်စနစ်တည်ဆောက်ရေး အုတ်မြစ်များ) သည် လက်ရှိအခြေအနေထက် ဘဏ္ဍာရေးအရ ပိုမို၍ အလားအလာရှိပြီး ရေရှည်တည်တံ့နိုင်သည်။

တိုင်းရင်းသား ညှိနှိုင်းရေး အဖွဲ့အစည်းများ

အာဏာသိမ်းပြီးချိန်မှစ၍ တိုင်းရင်းသား ညှိနှိုင်းရေး အဖွဲ့အစည်းများကို ကချင်ပြည်နယ် (ပထမဆုံးအဖွဲ့)၊ မွန်ပြည်နယ်၊ ကရင်နီနဲ့ ချင်းပြည်နယ် (ပြိုင်ဘက်အဖွဲ့အစည်း နှစ်ခုနှင့် ထပ်ဖြစ်လာနိုင်သည့် အပြိုင်အဆိုင်များ) တို့တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ ကချင်နိုင်ငံရေး ယာယီညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့ (KPICT)၊ တအာင်းနိုင်ငံရေး အတိုင်ပင်ခံ ကော်မတီ (TPCC)၊ ချင်းအမျိုးသားအတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (ICNCC - CNF နှင့် နီးစပ်သည့် ချင်းတိုင်းရင်းသားရေးရာ ညှိနှိုင်းရေး အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့ထဲက တစ်ခု) နှင့် ကရင်နီ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (KSCC) နှင့် မွန်ပြည်နယ် ယာယီညှိနှိုင်းရေးကော်မတီ (MSICC) စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ ကရင်တိုင်းရင်းသားများ ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့ မရှိပါ။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် ၎င်းသည် (လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း မတူကွဲပြားမှုများအပါအဝင်) ကရင်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် နိုင်ငံရေး၏ ကာလရှည်ရှုပ်ထွေးမှုကို ထင်ဟပ်စေသည်။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် ကရင်လူထု (နှင့် KNU) သည် (ကရင်) ပြည်နယ်တစ်ခုတည်းတွင် အခြေစိုက်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး ခုနစ်ခုတွင် ပျံ့နှံ့နေထိုင်လျက်ရှိခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သည်။

တိုင်းရင်းသား ညှိနှိုင်းရေး ကော်မတီများကို ယေဘုယျအားဖြင့် EAO များမှ ဦးဆောင် (တခါတရံ နောက်ကွယ်မှပံ့ပိုး) ပြီး အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်းရင်းသား နိုင်ငံရေး ပါတီများမှ ပါဝင်မှု အဆင့် အမျိုးမျိုးရှိသည်။ တိုင်းရင်းသား ညှိနှိုင်းရေး ကော်မတီများကို NUCC ၏ ပင်မအဖွဲ့အစည်းဝင်အဖြစ် ရှုမြင်နိုင်သည် (အဖွဲ့ဝင်အချို့လည်း NUG တွင် ပါဝင်သည်)။ ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးနှင့် အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အခြေခံထားပြီး ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်အခွင့်အရေးဖြင့် အရေးပါသော နိုင်ငံရေး တရားဝင်မှု တောင်းဆိုမှုများပြုလုပ်ကြသည်။ အဓိကပြဿနာများ (ဥပမာ- ပညာရေး၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ခြင်း၊ မြေယာပြဿနာများ) တွင် ဒေသခံလူထုနှင့် လက်တွဲလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့များသည် “အောက်ခြေမှ အထက်သို့” ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးတွင် အရေးပါနိုင်သည်။

နိဂုံး

မြန်မာနိုင်ငံသည် သာမန်ထက်ပိုသော ဆိုးရွားလှစွာသော အကျပ်အတည်းများ (ကိုဗစ်ကူးစက်ရောဂါ၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁ ရက် အာဏာသိမ်းမှုနှင့် ရာသီဥတု ဖောက်ပြန်မှု) နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ (ဤအကျပ်အတည်းတို့၏ ဒဏ်ကိုအပြည့်အဝ မခံစားရသေးပေ။) ဤ “အရေးကြီးသောအချိန်ကာလ” တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖြစ်လာနိုင်သည့် နိုင်ငံအမျိုးအစားကို ပြန်လည်လေ့လာဆန်းစစ်ပြီး ပြန်လည်စိတ်ကူးပုံဖော်ကြည့်ရန် သင့်လျော်ပေသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ထိပ်သီးများ၏ နှစ်ရှည်လများ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ပန်းတိုင်ကို ရောက်ရှိရေးအတွက် အထောက်အပံ့တွန်းအားတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ရောက်ရှိရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအပြင် ရှိရင်းစွဲနှင့် ပေါ်ပေါက်လာသော ဒေသအလိုက် ကျင့်ထုံးများပေါ် အခြေခံ၍ အောက်ခြေမှ အထက်သို့ ဖက်ဒရယ်စနစ်တည်ဆောက်မှုလည်း လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကာလရှည် အားနည်းစေသော နိုင်ငံတော်၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် မြို့ပြ၊ ကျေးလက် ပဋိပက္ခများအတွက် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းချက်သည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုဝင်များ ပါဝင်ပြီး စီမံခန့်ခွဲနိုင်မှသာ ရေရှည်တည်တံ့နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ၏ မတူကွဲပြားသော EAO များက (CSO များ၊ ဒေသခံလူထုများနှင့် ပူးပေါင်း၍) စွမ်းရည်မြင့်မားသော အုပ်ချုပ်ရေး စီမံခန့်ခွဲမှုများအပြင် လူမှုဖူလုံရေး ဝန်ဆောင်မှုများကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ ထိုသို့ပံ့ပိုးပေးခြင်းကို ဖက်ဒရယ်စနစ် ဆွေးနွေးမှုများတွင် အသိအမှတ်ပြုပြီး ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို တည်ဆောက်ပါက ရေရှည်တည်တံ့ခြေ ပို၍ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရာသီဥတု ဖောက်ပြန်မှု၏ ပြင်းထန်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိခြင်း၊ အကျိုးသက်ရောက်မှုလျော့ပါးရေးနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်ရေး မူဝါဒများ ရေးဆွဲရန်လိုအပ်ခြင်းနှင့် အလေ့အကျင့်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန် လိုအပ်ခြင်းကြောင့် အဆိုပါကိစ္စရပ်များသည် အထူးအရေးကြီးပါသည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျော့ချရေးနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေး မဟာဗျူဟာများသည် လက်တွေ့ကျကျ၊ တရားမျှတပြီး သာတူညီမျှဖြစ်ရန်အတွက် လူမျိုးစုအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် EAOများ၏ အာရုံအကောင်းဆုံး လက်ကျန်သစ်တောများနှင့် ဇီဝမျိုးကွဲ နေရာအချို့ထိန်းကျောင်းမှုအပေါ် အခြေခံသင့်ပါသည်။ NUG သည် EAO များနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ (မိတ်ဖက် CSO များ) ၏ နိုင်ငံရေးတရားဝင်မှုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့်သာ ရှုံ့ချခြင်းခံနေရသော SAC စစ်အစိုးရအစား ယုံကြည်ထိုက်သော၊ စွမ်းဆောင်ရည်ပြည့်ဝသော အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ရပ်တည်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

မှတ်စုများ

(၁) International Crisis Group, “Myanmar on the Brink of State Failure”, *Relief Web*, 9 April 2021, <https://reliefweb.int/report/myanmar/myanmar-brink-state-failure>

(၂) David Steinberg, “Myanmar: Failed State or Failed Nation”? *Frontier Myanmar*, 11 August 11 2021, <https://www.frontiermyanmar.net/en/myanmar-failed-state-or-failed-nation/>

(၃) သို့ရာတွင် ၁၉၅၀ ခုနှစ်များအတွင်း လူများစုမာလူမျိုး အများအပြားသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရသဘောထားနှင့် ကိုက်ညီခဲ့ကြပုံရပါသည်။

(၄) Ashley South, *Ethnic politics in Burma: states of conflict*, 2nd ed. (London, U.K: Routledge, 2010).

(၅) Preface in: Milton Friedman, *Capitalism and Freedom* (Chicago: University of Chicago Press, 1962).

(၆) Ashley South, “Towards a tipping point? Climate change, disaster risk reduction and resilience in southeast Myanmar”, *Actionaid*, 29 July 2020, <https://myanmar.actionaid.org/publications/2020/towards-tipping-point#downloads>

(၇) “အချုပ်အခြာအာဏာ” သည် တရားဝင်နိုင်ငံရေးစနစ်၏ သဘောတရားများ၊ ကျင့်ထုံးများနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာ၏ ဥရောပဟိုပြု (Hobbesian) အယူအဆများကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား အယူအဆများနှင့် ကျင့်ထုံးများဖြင့် ဖြည့်စွက်နိုင်သည် သို့မဟုတ် စိန်ခေါ်နိုင်သည်။ Tomas Cole ၏ ကရင်အကြောင်းသုတေသန ဆွေးနွေးချက်အရ ဖြစ်ပါသည်။

Tomas Cole, *Liberation Conservation: The Salween Peace Park and the Politics of Possessing the Earth in Southeast Myanmar*, EBA Dissertation Brief 2021:02, February 2021, Expert Group for Aid Studies, Sweden https://eba.se/wp-content/uploads/2021/03/EBA-DDB-2021_02-webb_tillganp.pdf

(၈) Alan Smith, “Burma/Myanmar: struggle for democracy and ethnic rights”, in *Multiculturalism in Asia*, edited by Will Kymlicka and Baogang He (Oxford: Oxford UP, 2005); and Alan Smith, *Thinking about Federalism* (Yangon: Covenant Consult, 2019).

(၉) ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေးဝါဒဆိုင်ရာ ဂန္ထဝင်စာပေ- Arend Lijphart, *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration* (New Haven: Yale University Press, 1977).

(၁၀) Yash Ghai, *Autonomy and Ethnicity: negotiating competing claims in multi-ethnic states* (Cambridge UK: Cambridge University Press, 2000), p.8.

(၁၁) Ashley South, *Ethnic Politics in Burma: States of Conflict* (Oxfordshire, UK: Routledge, 2008).

(၁၂) Martin Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*, 2nd ed. (London: Zed Books, 1999).

(၁၃) Alan Smith ၏ "လူမျိုးရေးပဋိပက္ခနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်- မြန်မာနိုင်ငံ" (op cit) သုတေသနအရ ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ပူးတွဲဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် တည်ထောင်ရန် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရပြည်နယ်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆန္ဒအလျောက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ထင်ဟပ်စေသည်။

(၁၄) 'ဖက်ဒရယ်အသွင်ကူးပြောင်းရေး' လုပ်ငန်းစဉ် ('ဖက်ဒရယ်လိုက်ဇင်း' ဖြစ်စဉ်) သည် နယ်မြေအလိုက် အခြေပြုထားသည်... ပထဝီဝင်နယ်မြေအရ ချုပ်ကိုင်ထားနိုင်သော လူများစုကို အာဏာရရှိစေသော ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံကို ဖြစ်စေပါသည်... အထူးသဖြင့် အဆိုပါ 'ပြည်နယ်များ' မှာ ပြည်တွင်း (သို့မဟုတ်) ဒေသတွင်းရှိ လူမျိုးသတ်မှတ်ချက်ရှိသည့် လူအဖွဲ့အစည်းများကိုသာ ဦးစားပေးပါသည်။ - Ibid။

(၁၅) Mathew Walton, "Ethnicity, Conflict, and History in Burma: The Myths of Panglong", *Asian Survey* 48, no. 6 (2008): 889-910 ကို ကြည့်ပါ။

(၁၆) ၂၀၁၇ ခုနှစ် မေလတွင် ပြုလုပ်သည့် တတိယအကြိမ် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံတွင် တပ်မတော်မှ ခွဲထွက်ခွင့်ကို ရုပ်သိမ်းပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ တောင်းဆိုမှုကို ကရင်နီနှင့် ရှမ်းခေါင်းဆောင်များဘက်မှ ကန့်ကွက်ခဲ့ကြပါသည်။ ကရင်နီနှင့် ရှမ်းခေါင်းဆောင်များသည် အချုပ်အခြာ အာဏာရရှိရေးကို နှစ်ရှည်လများ တောင်းဆိုနေခဲ့ကြပါသည်။

(၁၇) Mathew Walton (2008 op cit).

(၁၈) ပင်လုံသဘောတူညီချက်သည် အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်အကြောင်း အတိအကျ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသော ရှမ်း၊ ကချင် (နှင့် နောင်တွင် ကရင်) ပြည်နယ်များအတွက် ပြည်တွင်းအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အရေးပါသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ရရှိစေပါသည်။

(၁၉) ဤအမြင်ကို ယခင် NLD ဦးဆောင်သော အစိုးရနှင့် ပြုလုပ်သော နှစ်ရှည်လများ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်သူ အနည်းဆုံး သုံးဦးအပါအဝင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု (EAO နှင့် CSO) မိတ်ဆွေများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသူများမှ စာရေးသူကို ပြောပြခဲ့ပါသည်။

(၂၀) Nick Cheesman, "How in Myanmar 'National Races' Came to Surpass Citizenship and Exclude Rohingya", *Journal of Contemporary Asia* 47, no. 3 (2017): 461-483.

(၂၁) Edmund Leach, *Political Systems of Highland Burma: a study of Kachin social structure* (London: G Bell & Son, 1954).

(၂၂) Mandy Sadan, *Being and Becoming Kachin: histories beyond the State in the borderworlds of Burma* (London: OUP/British Academy, 2013). အိန္ဒိယနိုင်ငံ အရှေ့မြောက်ပိုင်းတွင် ဂျိမ်းဖော လူမျိုး ၁၀,၀၀၀ ခန့်ရှိသည်။

(၂၃) ဥပမာအားဖြင့် ကရင်ပြည်နယ်တွင် မွန်လူဦးရေ အများအပြားရှိသော မြို့နယ် (၅) ခု ရှိပါသည်။

(၂၄) Benedict Anderson, *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (London: Verso, 1983).

(၂၅) ဥပမာအားဖြင့် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည်၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ၊ ၇ ရက်နေ့တွင် ကနေဒါနိုင်ငံသို့ အလည်အပတ်ရောက်ရှိနေစဉ်တွင် "ကျွန်မတို့ ကနေဒါရဲ့ ဖက်ဒရယ်စနစ်အကြောင်း လေ့လာခွင့်ရတာ ဝမ်းသာမိပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ဒါဟာ ကျွန်မတို့ ကြိုးပမ်းနေတဲ့ ပန်းတိုင်မို့လို့ပါပဲ။ ဒီမိုကရေစီ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုကို တည်ထောင်ဖို့ ကျွန်မတို့ ကြိုးပမ်းနေကြပါတယ်" ဟု ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ Rukhshan Mir, "Suu Kyi, Trudeau Talk Federalism For Myanmar", *Urdu Point*, 8 June 2017,

(၂၆) Alexander Ramsbotham and Achim Wennmann, editors. "Legitimacy and peace processes: From coercion to consent", *Accord*, Issue 25 (2014). <https://www.c-r.org/accord/legitimacy-and-peace-processes/introduction-legitimacy-and-peace-processes>. တရားဝင်မှုကို "နိုင်ငံရေးလုပ်ပိုင်ခွင့်၏ လူကြိုက်များလက်ခံမှု" အဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည် (စာမျက်နှာ ၆)။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အာရှတွင် နိုင်ငံရေးတရားဝင်မှုဆိုင်ရာ စာပေစစ်တမ်းများ အထူးပြု လေ့လာလိုပါက 'David Steinberg, "Legitimacy in Burma/Myanmar concepts and implications", in *Myanmar: state, society and ethnicity*, edited by Narayanan Ganesan and Kyaw Lin Hlaing (Singapore: Institute of South East Asian Studies, 2007)'ကို ကြည့်ပါ။

(၂၇) တိုင်းရင်းသားအားလုံးသည် EAO များကို အကောင်းအမြင်ရှိသည် (လက်ခံသည်) ဟု မဆိုလိုပါ။ 'Ashley South, 'Hybrid Governance' and the Politics of Legitimacy in the Myanmar Peace Process", *Journal of Contemporary Asia* 48, no.1 (2017): 50-66.' ကို ကြည့်ပါ။

(၂၈) မြန်မာနိုင်ငံရှိ အစိုးရမဟုတ်သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ (၁၀၀၀) သို့မဟုတ် ထိုထက်မကသော အဖွဲ့အများစုသည် ပြည်သူ့စစ်များထက် အနည်းငယ်သာ သာလွန်ပါသည်။ ၎င်းတို့သည် အပေါ်ယံအမျိုးသားရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်များကိုသာ ကြည့်ရှုသဖြင့် ဒေသခံမူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုအပါအဝင် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ကျူးလွန်မှုများတွင် မကြာခဏဆိုသလို ပါဝင်ပတ်သက်ကာ မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့် နက်ရှိုင်းသော ဆက်ဆံရေးရှိသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အချို့သောပြည်သူ့စစ်များသည် ၎င်းတို့၏ထိန်းချုပ်မှုအောက်ရှိ လူ့အဖွဲ့အစည်းများသို့ အခြေခံဝန်ဆောင်မှုအချို့ကို ပေးဆောင်သည် (ဒေသခံအာဏာလက်ဝေခံများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ နိုင်ငံတော်ထောက်ပံ့ကြေးပေးဆောင်ခြင်းဖြင့်) ရပ်ရွာမှယုံကြည်မှုအဆင့်အမျိုးမျိုးကို ခံစားနေကြရသည်။ EAO နှင့် ဒေသခံပြည်သူ့စစ်များကြားတွင် နယ်ခြားစောင့်တပ်များလည်းရှိသည်။

(၂၉) ၁၉၈၄ ခုနှစ်တွင် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် မဟာမိတ်အဖွဲ့ဖြစ်သည့် (၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် မာနယ်ပလော့ရှိ KNU ဌာနချုပ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့ပြီး NCUB အဖွဲ့ဝင် လေးဖွဲ့အနက်မှ တစ်ဖွဲ့ဖြစ်သည့်) အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီတပ်ဦး (NDF) သည် မူအရ ခွဲထွက်ရေး (လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှု) မှ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိရေးကို ပြောင်းလဲတောင်းဆိုလာခဲ့ကြပါသည်။ ၎င်းမှာ အရေးကြီးသော အပြောင်းအလဲတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဦးနေဝင်းနှင့် တပ်မတော်တို့က လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များက ပြည်ထောင်စုကို ဖြိုခွင်းရန် ကြံစည်နေသည်ဟု စွပ်စွဲခဲ့သည်။ ယခုအချိန်တွင် တိုင်းရင်းသား အမျိုးသားရေးဝါဒီများက

ဗမာပြည်အခြေအနေကို လုံးဝရှုတ်ချခြင်းထက် ဒီမိုကရေစီ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ဦးတည်နေပါသည်။ (Martin Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*, 1999).

(၃၀) Helene Kyed နှင့် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များသည် ဒေသအလိုက်၊ တရားဝင်မဟုတ်သော ဖြေရှင်းနည်းများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုယန္တရားများနှင့် (အချို့) ယုံကြည်ရသော EAO တရားစီရင်ရေးစနစ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍများအပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ တရားစီရင်ရေးစနစ်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုများ၏ များပြားရှုပ်ထွေးမှုများကို စူးစမ်းလေ့လာခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း EAO တရားစီရင်ရေးစနစ်များတွင် ‘အားလုံးပါဝင်မှု’ဆိုင်ရာ ပြဿနာများ ကျန်ရှိနေသည်- Helene Maria Kyed, editor. *Everyday justice in Myanmar: Informal resolutions and state evasion in a time of contested transition* (Denmark: NIAS Press, 2020).

(၃၁) Bertil Lintner, *The Wa of Myanmar and China's quest for global dominance* (Chiang Mai, Thailand: Silkworm Books, 2021).

(၃၂) “ကွန်ဖက်ဒရိတ်” ချဉ်းကပ်မှုဆိုသည်မှာ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် ရခိုင်ပြည်နယ်သည် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းရန် အခြားပြည်နယ်များနှင့် ပူးပေါင်းနိုင်သည်ကို ဆိုလိုသည်။

(၃၃) NUG နှင့် CRPH (ဩဂုတ်လ-အောက်တိုဘာ ၂၀၂၁) နှင့်အတူ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသူများထံမှ ပံ့ပိုးပေးသော အချက်အလက်။

(၃၄) တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်ခေါင်းဆောင်များနှင့် အင်တာဗျူးများ (အောက်တိုဘာ ၂၀၂၁)

(၃၅) Ferguson က ဖွံ့ဖြိုးရေးအထောက်အပံ့သည် နိုင်ငံရေးပြဿနာများကို နိုင်ငံရေးနှင့်မဆိုင်သည့် အမြင်အဖြစ် ပြောင်းလဲစေနိုင်သည်ဟုဆိုသည်။ နိုင်ငံရေး ရုန်းကန်မှုအမြင်ကို သွေဖယ်စေ၍ အစိုးရက အကူအညီ အထောက်အပံ့ ပညာရှင်များနှင့် ပူးပေါင်း၍ နည်းပညာဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းမှုများအဖြစ် ပုံဖော်နိုင်သည်။ James Ferguson, *The Anti-politics Machine: "Development," Depoliticization and Bureaucratic Power in Lesotho* (Cambridge: Cambridge University Press, 1990).

(၃၆) ခံနိုင်ရည်အားကို စွမ်းရည်သတ်မှတ်ချက်များအရ နားလည်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ- စုပ်ယူနိုင်သည့် စွမ်းရည်သည် အရေးပါသည့် အခြေခံဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို အဓိကထားသည့် ယန္တရားများမှတစ်ဆင့် အနိဋ္ဌာရုံဖြစ်ရပ်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ကြိုတင်ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ လျော့ပါးစေခြင်းတို့ဖြစ်စေပါသည်။ လိုက်လျောညီထွေရှိသော စွမ်းရည်သည် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုနှင့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်ကို သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ လုပ်ကိုင်ခြင်းဖြင့် အခြေအနေအလိုက် ပြောင်းလဲနိုင်စွမ်းရှိသဖြင့် ရေရှည်ပြောင်းလဲမှုကို ဆောင်ကြဉ်းပေးပါသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုစွမ်းရည်သည် ရှိပြီးသား စုပ်ယူနိုင်သည့်စွမ်းရည်နှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိသော စွမ်းရည်များထက် ကျော်လွန်သွားပြီး ရှိပြီးသားစနစ်အား ရေရှည်မတည်မြဲမှုကို ဖြစ်စေသည်။ ‘Ashley South and Liliana Demartini, *Towards a Tipping Point? Climate Change, Disaster Risk Reduction and Resilience in Southeast Myanmar* (Yangon: ActionAid Myanmar, 2020)’ ကို ကြည့်ပါ။

(၃၇) ဆွေးနွေးမှုအတွက် ‘Alan Smith’s “Ethnic Conflict and Federalism: the case of Burma” (op cit.)’ ကို ကြည့်ပါ။

(၃၈) “Land Policy in Areas of Mixed Control in Myanmar: Towards equitable and sustainable land governance in Southeast Myanmar” *Covenant Consult*, October 2021, http://www.eprpinformation.org/wp-content/uploads/Land-Policy-1_English_final.pdf

(၃၉) Myanmar Interim Arrangements Research Project, “*Between Ceasefires and Federalism: exploring interim arrangements regarding the Myanmar peace process*”, (Yangon: Covenant Consult, 2018).